

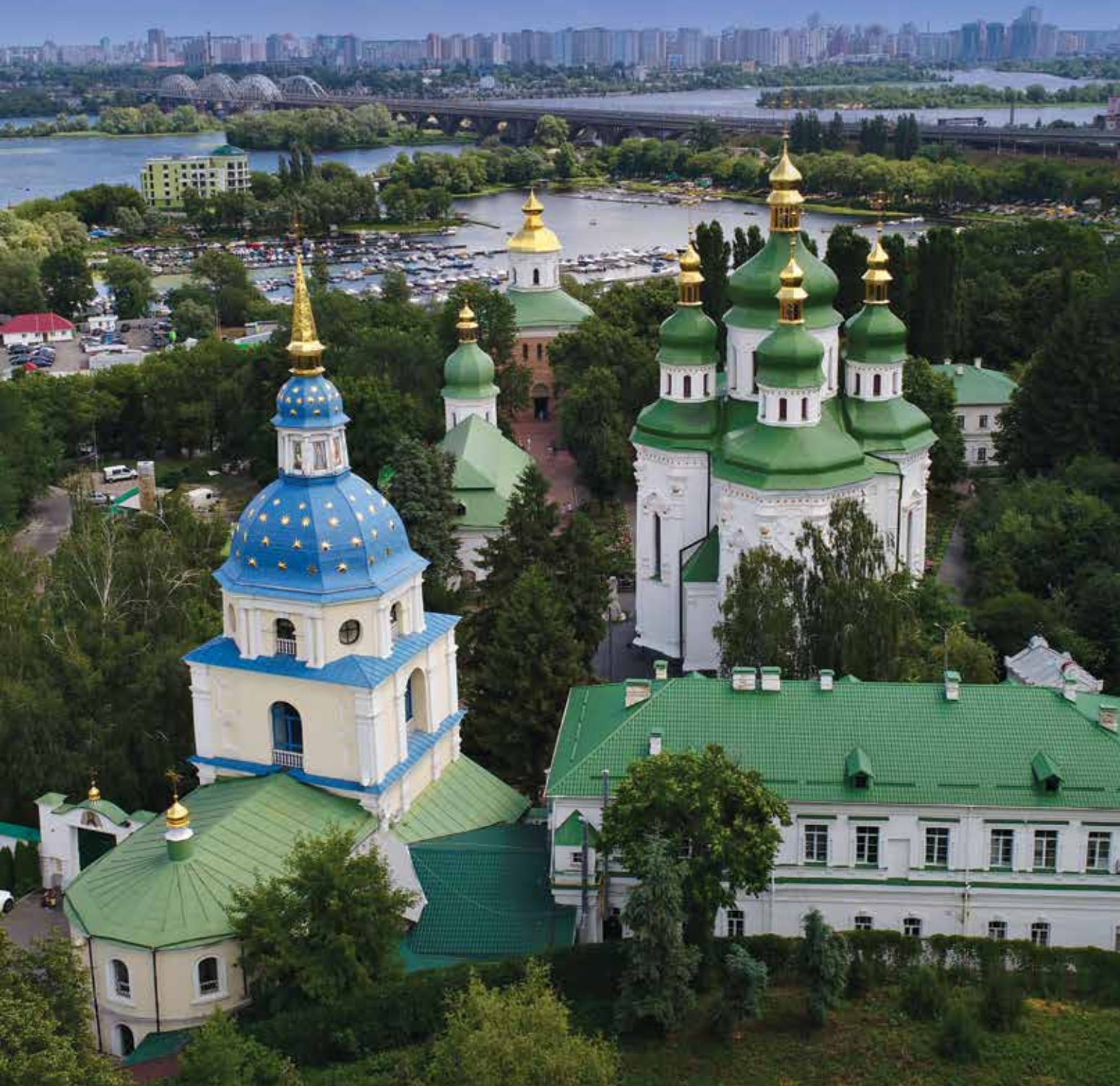
УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОУЩЕННЯ ШЕРКВА

№ 9 (13)

2020

ВЕРЕСЕНЬ

ЗМІСТ

Святкове богослужіння у день спомину чуда архістратиґа Михаїла в Хонах.
Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Еліфаній очолив Божественну літурґію
у Свято-Михайлівському Виду́бицькому монастирі міста Києва,
який цього дня відзначає престольне свято і 950 років з часу заснування. (19.10.2020 р.)

2. ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ
ТА ЗВЕРНЕННЯ

8. ДО 950-ЛІТТЯ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ
ВИДУБИЦЬКОГО МОНАСТИРЯ

14. КАТЕХИТИЧНА РУБРИКА

- Софія – Дім Премудрості

22. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПАСТИРСЬКОГО СЛУЖІННЯ

- Значення паломництва в житті християнина
- Маска і християнин ХХІ століття

30. КОЛОНКА ПРОТОІЄРЕЯ
БОГДАНА ГУЛЯМОВА

- Ісус Христос: Визволитель, Який не порушив нашої свободи

38. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ

- Митрополит Київський і всієї Руси Микита (1122 – 1126)

42. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ

66. НЕКРОЛОГ

70. ДУХОВНА БЕСІДА

- Якби не було Голгофи, то не було б і Воскресіння

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Еліфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:
священник Іван Сидор

Голова редакційної ради:
протоієрей Богдан Гулямов

Технічний редактор:
диякон Орест Жигало

Літературний редактор:
Захар Залізний

Фото: священник Іван Сидор,
диякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Трьохсвятительська, 8
м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано
16 вересня 2019 року
№9 (13), вересень

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерігаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлини в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

*На обкладинці – Свято-Михайлівський Виду́бицький монастир, м. Київ
На задній обкладинці – зменшена копія скульптурної композиції архістратиґа Михаїла, яку 19 вересня 2020 року було відкрито у парку «Володимирська гірка» в Києві. Детальніше на стор. 58.*

Навчайтесь та безперервно розвивайтесь! Бажаю нових звершень із вірою та молитвою у серці!

Митрополит Епіфаній

“ЛИШЕ ВПЕРЕД, І ВПЕВНЕНО!” – ЗВЕРНЕННЯ МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ З НАГОДИ ПОЧАТКУ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

1 вересня – початок осені, початок навчального року, день, який збирає у закладах освіти однокласників чи однокласників, вчителів, вихователів. Традиція відзначати перший день нового навчального року об'єднала багато поколінь. День знань відлунює в серці кожної людини – і не лише тих, хто тільки здобуває освіту, а й тих, хто вже проводить до навчальних закладів своїх дітей, бажаючи їм добра, радості та легкої науки, всіх, хто навчає і навчається.

День знань відкриває дорогу в майбутнє, до нового досвіду, нових звершень, нових прагнень. Безперечно, особливим і визначальним цей

день є для всіх першокласників, які сьогодні познайомляться зі своєю першою вчителькою, яка запам'ятається їм на все життя. Не менш важливим цей день є і для випускників, яким зовсім скоро доведеться обирати професію, спеціальність, місце роботи. Але для всіх, без виключення, сьогоднішнє свято є святом пізнання, розвитку, молодості, надії, дружби, завзяття, руху вперед.

Тож – лише вперед, і впевнено! Вчіться, щоби з Божою допомогою знати, як діяти і жити. Дай Бог, щоби зерна науки дали вам добрий врожай мудрості. Будьте здоровими, активними, освіченими, досягайте високих результатів у навчанні та безперервно розвивайтесь! Бажаю нових звершень із вірою та молитвою у серці!

*Епіфаній,
Митрополит Київський і всієї України,
Предстоятель Православної Церкви України*

ПОСЛАННЯ ДО ДНЯ МОЛИТВИ ЗА ДОВКІЛЛЯ БЛАЖЕННІЙШОГО МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЯ

УЛЮБЛЕНІ У ХРИСТІ БРАТИ І СЕСТРИ!

Уже вдруге Православна Церква України офіційно долучається до загальноправославного Дня молитви за довкілля і благословляє своїх вірних упродовж двох тижнів, починаючи з першої неділі вересня, зосередити свої молитовні, просвітницькі та благодійні зусилля на розв'язанні проблем, пов'язаних з екологією. Але наша увага до світу природи і захисту довкілля не може бути обмежена тільки цими днями. Ми маємо подивитися під «екологічним» кутом зору на все наше життя, прагнути зробити «екологічно чистими» наші звички і на основі Слова Божого і духовної мудрості Церкви переосмислити екологічну культуру життя, виробництва і споживання. Церква вірує і сповідує, що і неозорий всесвіт, і наша планета, все, що їх наповнює, є Божим творінням, піклування про яке покладене на людство.

Ще в райському Едемі Бог заповів Адамові господарювати на землі і піклуватися про всіх живих істот (Бут. 1: 26-28). Однак, цю заповідь людство виконує несумлінно. На жаль, панування людини над природою, спотворене гріхом і підсилене розвитком технологій, споживацьке ставлення до неї привело нашу планету на межу екологічної катастрофи, вже знищило значну частину флори і фауни та поставило перед людством питання виживання.

Церква з розумінням ставиться до розвитку науки, технологій чи економіки, але вона закликає до етичного погляду на них, до світоглядної переміни розуму людства. Насамперед світоглядні зміни і, як результат, зміни культури в усіх сферах життя та розвитку технологій зцілення замість технологій знищення, відповідають поставленому Богом

перед людством завданням щодо творіння. Протягом року Церква дякує Богові за життя, просить благословення для тих, хто працює, освячує плоди цієї праці і все необхідне для життя.

Відчуваючи потребу Божого благословення, ми встановлюємо Різдвяну ялинку, освячуємо воду на Богоявлення, тримаємо в руках гілочку верби на Вербну неділю, прикрашаємо оселю зеленню і квітами на Зелені свята, приносимо з подякою на освячення плоди ланів і садів – зілля, мед, яблука, виноград чи пшеницю. І, діючи за цим благословенням, ми маємо постійно турбуватися про наші ліси і сади, озера і річки, поля і квітники.

Дбайливе господарювання і турбота про навколишнє середовище є чеснотою і доброю справою, а зловживання щодо Божого творіння, його нищівна експлуатація і забруднення є, безперечно, гріхом проти Творця.

Не випадково Господь наш Ісус Христос, коли говорив про пекло, використовував образ смердючого сміттєзвалища (геєни вогняної) на околиці Єрусалима. Вже майже десятина території нашої країни і її родючої землі перетворена на «геєну вогняну» сміттєзвалища. На сміттєзвалища перетворюються околиці наших міст і селищ, узбіччя доріг і залізничні колії. І тут недостатньо правильних законів, має змінитися мислення. Потреба в чистоті, красі і гармонії має змінити і нашу поведінку. Зокрема, прибирання, сортування і переробка сміття даватимуть ефект не завдяки формальним рішенням, а тоді, коли стане для кожного моральним вибором і благословенною доброю справою. Біблія через пророка Ісаю, наголошуючи на нашій відповідальності, порівнює нашу землю з виноградником. Творець, заснувавши виноградник, «насадив у ньому добірні виноградні лози і ... очікував, що він принесе

добрі грона» (Іс. 5: 2). На жаль, може статися так, що Він спитає:

«Чому, коли Я очікував, що він принесе добрі грона, він приніс дикі ягоди?» Ми можемо почути сувору відповідь: «відніму в нього огороду, і буде він спустошеним» (Іс. 5: 4-5).

Але маємо і добру надію – у світу є можливість стати таким, коли «барс буде лежати разом з козеням; і теля, і молодий лев, і віл будуть разом, і мале дитя буде водити їх» (Іс. 11: 6).

Ця метафора підкреслює, що ми маємо можливість на зміну нашого життя тоді, коли будемо ставитися відповідально і милосердно до всього живого. І земля може стати «оновленою землею», з «місцями плодючими і водою спокійною» (Пс. 22: 2), на якій житимуть ті, «у кого невинні руки і чисте серце, хто не марнував на суєту душу свою» (Пс. 23: 4). І нехай нам допоможе у цьому Господь, Який створив «і небо, і землю, і море, і все, що в них» (Діян. 4: 24)!

**ЕПІФАНІЙ,
Митрополит Київський і всієї України,
Предстоятель Православної Церкви України
6 вересня 2020 року від Різдва Христового**

+ **ВАРФОЛОМІЙ,
МИЛІСТЮ БОЖОЮ АРХІЄПІСКОП
КОНСТАНТИНОПОЛЬСЬКИЙ,
НОВОГО РИМУ І ВСЕЛЕНСЬКИЙ
ПАТРІАРХ, ВСІЙ ПОВНОТІ ЦЕРКВИ,
БЛАГОДАТЬ, МИР І МИЛІСТЬ
ВІД ТВОРЦЯ ВСЬОГО ТВОРІННЯ
ГОСПОДА І БОГА І СПАСА НАШОГО
ІСУСА ХРИСТА**

**ДОРОГІ СОБРАТИ АРХІЄРЕЇ ТА
ВОЗЛЮБЛЕНІ ЧАДА В ГОСПОДІ,**

Ми всі переконані, що в наш час над природним середовищем як ніколи в історії людства нависла загроза. Масштабність цієї загрози виявляється в тому, що те, про що йде мова, – це вже не якість, а збереження життя на нашій планеті. Вперше в історії людина здатна зруйнувати умови життя на землі. Ядерна зброя – символ людського прометеївського титанізму, відчутний вираз «комплексу всемогутності» сучасної «людини-бога».

ПОСЛАННЯ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХА ВАРФОЛОМІЯ З НАГОДИ НОВОЛІТТЯ

Беручи до уваги силу, що впливає з науки та техніки, сьогодні проявляється амбівалентність свободи людини. Наука служить життю; це сприяє прогресу, протистоянню хворобам та багатьом умовам, які досі вважалися «доленосними»; це створює нові позитивні перспективи на майбутнє. Однак в той же час вона забезпечує людину всесильними засобами, неправильне використання яких може стати руйнівним. Ми переживаємо руйнування природного середовища, біорізноманіття, флори та фауни, забруднення водних ресурсів та атмосфери, прогресуючий крах кліматичного балансу, а також інші надмірності меж та заходів у багатьох аспектах життя. Святий і Великий Собор Православної Церкви (Крит, 2016) справедливо і пишно постановив, що «наукове знання не обов'язково стимулює моральну волю людини, яка, не дивлячись на те, що знає про небезпеку, проте продовжує діяти так, буцімто вона про неї не знає». (Окружне послання, § 11) Очевидно, що захист загального блага,

цілісності природного середовища – це спільна відповідальність усіх жителів землі. Сучасним категоричним імперативом людства є те, що ми повинні жити, не руйнуючи довкілля. Однак, хоча на особистому рівні та на рівні багатьох громад, груп, рухів та організацій спостерігається велика чутливість та екологічна відповідальність, нації та економічні агенти не в змозі, – в ім'я геополітичних амбіцій та «автономії економіки», – приймати правильні рішення щодо захисту творіння і замість цього створюють ілюзію, що так звана «глобальна екологічна деструкція» є ідеологічною вигадкою екологічних рухів і що природне середовище має силу відновити себе. І все ж вирішальним питанням залишається: як довго буде терпіти природа безрезультатні дискусії та консультації, а також будь-яку подальшу затримку в прийнятті рішучих дій щодо її захисту?

Справа в тому, що в період пандемії нового коронавірусу Covid-19, з обов'язковими обмеженнями руху, закриттям заводів та зменшенням промислової діяльності та виробництва, ми спостерігали зменшення забруднення та обтяження атмосфери, і це виявило антропогенний характер сучасної екологічної кризи. Стало зрозумілим, що промисловість, такі сучасні транспортні засоби як автомобіль та літак, пріоритет беззаперечних економічних показників тощо, негативно впливають на екологічний баланс і що зміна напрямку в сторону екологічної економіки є непохитною необхідністю. Немає справжнього прогресу, який базується на руйнуванні природного середовища. Немислимо, що ми приймаємо економічні рішення, не враховуючи також їх екологічні наслідки. Економічний розвиток не може залишатися жахіттям для екології. Ми впевнені, що існує альтернативний шлях економічної структури та розвитку, окрім економізму та орієнтації економічної діяльності на максимізацію прибутку. Майбутнє людства не є в людині економіки (homo oeconomicus).

Вселенський патріархат, який в останні десятиліття став першопрохідником у галузі захисту творіння, продовжить свої екологічні ініціативи, організацію екологічних конференцій, мобілізацію своїх вірних і особливо молоді, сприяння захисту навколишнього середовища як основну тему міжрелігійного діалогу та спільних ініціатив релігій, контактів з політичними лідерами та інституціями, співпраці

з екологічними організаціями та екологічними рухами. Очевидно, що співпраця з охорони навколишнього середовища створює додаткові шляхи спілкування та можливості для нових спільних дій.

Ми повторюємо, що екологічна діяльність Вселенського патріархату є поширенням його еклезіологічної самосвідомості і не включає просту обставинну реакцію на нове явище. Саме життя Церкви – це прикладна екологія. Таїнства Церкви, її богослужіння, її аскетизм та спільне життя, повсякденне життя її вірних висловлюють і викликають найглибшу повагу до творіння. Екологічна чутливість Православ'я не була створена, а виникла із сучасної екологічної кризи. Боротьба за захист творіння є центральним виміром нашої віри. Повага до навколишнього середовища є актом славослів'я імені Бога, тоді як руйнування творіння – це образа Творця, цілком невідповідна основним принципам християнського богослов'я.

Преосвященні браття та возлюблені чада! Екологічні цінності православного передання, дорогоцінна спадщина отців, виступають проти культури, аксіологічною основою якої є панування людини над природою. Віра в Христа надихає і зміцнює людські зусилля до величезних викликів. З точки зору віри, ми здатні виявити та оцінити не лише проблемні виміри, але й позитивні можливості та перспективи сучасної цивілізації. Ми закликаємо православних юнаків та дівчат усвідомити значення одночасно жити як вірні християни та сучасні люди. Віра у вічну долю людини зміцнює наше свідчення у світі. У цьому дусі, від Фанара, ми бажаємо всім Вам благодатного і благословенного нового церковного року, плідного в хриstopодібних справах, на благо всього творіння та на славу Всемудрого Творця всіх. І ми закликаємо на Вас, через заступництво Пресвятої Богородиці через її ікону «Паммакарістос», благодаті та милості від Бога чудес.

1 вересня 2020р.

† **Константинопольський Варфоломій,
палкий молитовник перед Богом за всіх Вас**

ПРОТОДІЯКОН ВАСИЛЬ ДІДОРА,
кандидат наук із богослів'я,
клірик Михайлівського
Золотоверхого собору

Свято-Михайлівський Видубицький чоловічий монастир знаходиться у надзвичайно мальовничому урочищі Видубичі на пагорбі над Дніпром. Назва урочища пішла від того, що спрадавна поряд з монастирем була переправа на лівий берег Дніпра. Переправляли на човнах витесаних із стовбура дуба тому й говорили: «видибати», тобто перепливати. Ще один варіант назви пов'язують із легендою про ідола Перуна, який за наказом святого князя Володимира був скинутий із київської гори і начебто випливав («видибав») поблизу цього урочища. Однак перший варіант назви найправдоподібніший.

Історики Видубицьку обитель називають одним із найстаріших київських монастирів. Літописи безперечно цей факт замовчують і вперше згадують обитель лише у часи князя Всеволода (наймолодшого сина святого благовірного князя

НАРИС З ІСТОРІЇ ВИДУБИЦЬКОГО МОНАСТИРЯ

до 950-ліття з часу
заснування обителі

Михайлівська церква Видубицького монастиря 1070 р.
Реставрація проходила у 1767-1769 рр.

Ярослава Мудрого): «В літо 1070 було закладено церкву святого Михаїла у Всеволодовому монастирі на Видубичах», – повідомляє «Повість минулих літ». «В літо 1088 була освячена церква святого Михаїла у Всеволодовому монастирі», – продовжує повістувати літопис. Однак розкопки Звіринських печер, проведені на початку 20 ст. підтвердили той факт, що монастир

спочатку існував у печерах (про що свідчать видряпані імена ігуменів над жертвником підземного храму) і заснований був приблизно у 10 ст., а з побудовою кам'яного храму на честь чуда архістратига Михаїла в Хонах, монахи перейшли з печерного Звіринського монастиря назовні. Останній ігумен печерного Звіринського монастиря – Лазар став першим ігуменом Видубицької обителі.

Традиційно вважається, що спочатку храм на честь чуда архістратига Михаїла був тринавовим, шестистовпним хрестовокупольним. Тривалість будівництва (18 років), непритаманну для храмів подібних розмірів дослідники пояснюють тим, що на початок будівництва храму Всеволод був Переяславським князем, а оскільки у 1073 – 1076 рр., тривала боротьба князя Ізяслава з братами Святославом і Всеволодом, то будівництво через відсутність коштів ймовірно не велося. Пізніше, коли Всеволод став Київським князем у 1078 р., будівництво відновили і надали храму більших

форм, добудувавши нартекс і башту з гвинтовими сходами. Закладання наріжного каменя Михайлівського храму зверхував Київський митрополит Григорій (1062 – 1079 рр.), тогочасний богослов і полеміст, а освячував його у 1088 р. митрополит Київський Іоанн II Продром (1076 – 1089) з єпископами Лукою (Білгородським), Ісайєю (Ростовським) та Іоаном.

За часів Київської Русі Всеволодовий монастир користувався широкою популярністю, адже був родинним княжим монастирем, свідком багатьох військових походів русичів та примирення князів Святополка, Володимира Мономаха і Ростислава у 1093 р. перед походом на половців. Оскільки храм був побудований поруч із головною переправою через Дніпро, то князі зі своїм військом, вирушаючи на битву, молились у церкві архістратигу Михаїлу, бо шанували його як свого покровителя у боротьбі з ворогами. Тут побували князі Василько Ростиславович у 1097 р. (після Любецького з'їзду), Данило Галицький

Видубицький монастир. Картина пензля
Тараса Шевченка, 1844 рік.

у 1250 р. (перед поїздкою до Орди), тощо.
А у 1146 р. тут навіть перебував в ув'язненні князь
Ігор II Ольгович.

На початку 12 ст. обитель набуває слави як центр
літописання. Його ігумен Сильвестр редагував
тут літописний звід «Повість минулих літ», тут
же ігуменом Мойсеєм було також впорядковано
Київський літопис.

Наприкінці 12 ст. над храмом архістратига
Михайла нависла загроза – води Дніпра настільки
підмили берег, на якому стояла церква, що вона
могла розвалитись. На запрошення князя Рюрика
Ростиславовича зодчий Петро Мілонег побудував
з боку Дніпра опорну стіну. Урочисте освячення
якої відбулося 7 жовтня (24 вересня) 1199 чи 1200
р. У цей день приїхав у монастир великий князь
Рюрик з родиною. Під час цих урочистостей
ігумен Мойсей прочитав своє похвальне слово
князеві. Підпірна стіна зберігала храм від
руйнування майже чотири століття. До наших днів
ця споруда на жаль не збереглась.

З середини 13 ст. і до початку 16 ст. відсутні
будь-які відомості про обитель. І тільки з 1504 р.
Видубицький монастир періодично з'являється у
документах. Від самого свого заснування обитель
володіла подарованими князем Всеволодом
Либідськими землями, з переправами на

річці Либіді і на Дніпрі, а також Звіринцями,
Неводницькими, Багринівськими, Осокорськими
та Гнилицькими земельними угіддями,
а з 17 ст. – озерами в Кальному лузі, в Свиноідах
та Рожнах, долиною Колодоватою, Нехлебників,
тощо.

Починаючи з 1577 р. і аж до початку 18 ст.
Видубицький монастир періодично перебував
у прямому підпорядкуванні митрополитам.
У другій половині 16 ст., перед Берестейською
унією, опорна стіна розвалилась, а разом з
нею була зруйнована вівтарна частина храму,
внаслідок чого монахи покинули обитель. Це
спричинило те, що на початку 17 ст. монастир
зайняли уніати і володіли ним фактично до 1635 р.
Відомо, що на початку 17 ст. якийсь час тут навіть
перебували черниці на чолі Устинією. З уніатських
ігуменів відомі Іоасаф Биховський та Антоній
Грекович, якого козаки 24 лютого 1618 р. втопили
в ополонці у Дніпрі.

З приходом на Київську кафедру митрополита
Петра Могили, Видубицьку обитель у 1635 р.
було повернуто православним, він же і взявся
за відбудову вівтарної стіни храму і відновлення
внутрішнього життя. Його справу продовжували
видатні сподвижники благочестя – ігумени Ігнатій
і Климентій Старушичі та всі наступні ігумени.

Впродовж 17 – 18 стт. Видубицький монастир
збагатився численними земельними угіддями,
подарованими гетьманами чи іншими знатними
людьми, які часто ставали причиною зазіхань
з боку Печерського монастиря.

У 1696 – 1701 рр. ансамбль Видубицької обителі
прикрасився двома храмами: коштами
стародубського полковника Михайла
Миклашевського був збудований Георгіївський
собор (спочатку був освячений на честь чуда
архістратига Михайла в Хонах), та трапезна з
церквою Преображення Господнього (спочатку
була освячена на честь св. вмч. Георгія
Переможця). Георгіївський собор – це шедевр

українського барокко. В його основі лежить хрест,
який утворюється з п'яти високих восьмикутних
башт, щільно притиснутих одна до одної,
увінчаних куполами з хрестами. Ззовні собор
прикрашений на кутах вишуканими пілястрами,
капітелями, багатопрофільними карнізами та
прорізаними з чотирьох боків візантійськими
хрестами-вікнами, що підкреслює його стрункість.
Над трьома входами у церкву розмішувалися
розписи, над західним «чудо архістратига
Михайла», над північним – «Благовіщення», над
південним – «Собор архангелів». Невідомим
залишається ім'я архітектора. Називають імена
Д. В. Оксамитова, М. Ефимова, О. Старцева,
Ф. Старченка. Храм було освячено митрополитом
Варлаамом 4 (17) жовтня 1701 р. у співслужінні
печерського архімандрита Іоасафа (Кроковського)
на честь чуда архістратига Михайла в Хонах (на
Георгіївський пересвячений ймовірно у 1780 чи
1781 рр.). Прикрасою собору був п'ятирусний
(якщо враховувати нижній ряд та різьблені фігури
зверху, то семиярусний) різьблений іконостас,
який на жаль не зберігся. Спасо-Преображенська
трапезна церква також представником
класичного українського козацького барокко.

У 1727 – 1733 рр. коштом гетьмана Данила Апостола
була збудована дзвіниця з храмом старозавітного
пророка Даниїла.

У 1760 р. Видубицька обитель пережила жакливу
нищівну пожежу, внаслідок якої згорів дерев'яний
вівтар Свято-Михайлівського храму. Постраждали
і інші храми та будівлі. З 1761 по 1779 рр. Видубицькі
монахи проводили збір коштів на Січі. У 1766 р.
архітектором Петром Неділком був складений
проект кам'яної відбудови вівтарної стіни з
кошторисом, але оскільки у монастирі не було
необхідної суми, то будівничим взяли Михайла
Юрасова, який погодився на щоденну оплату.
Внаслідок реставрації Михайлівську церкву
розділили на два храми. До 1779 р. закінчили всі
внутрішні роботи, встановили новий різьблений
і золочений іконостас і 25 серпня митрополит
Гавриїл освятив храм на першому поверсі на честь
чуда архістратига Михайла у Хонах, а на другому
на честь Благовіщення.

У 1786 р. внаслідок секуляризаційної реформи
Видубицький монастир втратив майже всі свої
земельні володіння, отримав статус монастиря

третього класу і став лікарнею для київських ченців. З того часу, щоб хоч якось матеріально утримувати обитель, територію поступово перетворили на кладовище, яке стало місцем останнього спочинку київської еліти. 18 грудня 1797 р. Видубицькій обителі надано ступінь архімандрії.

У 1830 р. дзвіниця була перебудована за проектом А. Меленського: над третім ярусом зробили надбудову восьмикутника з арковими отворами, який увінчувався восьмикутним куполом зі шпилем та хрестом. Це візуально полегшило важкі форми дзвіниці.

У другій половині 19 ст. монастир увійшов у новий період свого існування. Стараннями архімандрита Арсенія Радкевича монастирем став опікуватися градоначальник Петербурга Ф. Ф. Трепов, який значно прикрасив монастир. Завдяки його турботам були позолочені півбанки всіх монастирських храмів і дзвіниці, а бані всіяні золоченими зірками, проведені реставраційні роботи всіх церков. У Михайлівський храм виготовили новий золочений іконостас, поклали нову підлогу, оновили старі розписи та написали нові. У Преображенській трапезній теж встановили новий іконостас, зробили внутрішні розписи, перебудували паламарку, зробили пневматичне опалення. Георгіївський собор ззовні поштукатурили, оновили живопис та відреставрували іконостас.

Стараннями архімандрита Арсенія у 1872 р. при Видубицькій обителі була відкрита монастирська училищна школа. У монастирському хуторі Круглик він збудував храм на честь прп. Арсенія Великого, а у с. Гоголівім – Преображенський собор і притулок для літніх священнослужителів. На початку 20 ст. монастир був піднесений до ступеня першокласного. Революційні події в Україні негативно відбилися у житті обителі: почались мародерства як у монастирських маєтках, так і у самому монастирі. Зафіксовані численні систематичні грабунки святині. У 1918 р. монастир сильно постраждав від вибуху

на Звіринських порохових складах, внаслідок якого у храмах повіривало вікна і двері, позривало дахи, у стінах утворились величезні (подекуди наскрізні) тріщини. З приходом радянської влади, братія монастиря змушена була утворити «Києво-Видубицьку сільськогосподарську і ремісничу трудову комуноу». Всі насельники тепер перетворились на комунарів. 19 липня 1919 р. організували у стінах обителі Свято-Георгіївську громаду «для підтримання віри, збереження церковного майна і звершення релігійних обрядів».

7 жовтня 1929 р. Київська міська рада винесла постанову про виселення ченців з київських монастирів. Таким чином Видубицький монастир був ліквідований. До 1934 р. при Михайлівському храмі ще існувала громада УАПЦ на чолі з священником Павлом Височанським та залишками монахів. 28 травня 1936 р. все церковне майно, яке залишилось, передали Дарницькій релігійній громаді, а обитель остаточно ліквідували. У цей час було практично повністю знищено і Видубицький некрополь. До 1920-х рр. тут налічувалось понад 120 могил. До наших днів збереглися могили медиків Є. Афанасьєва та В. Беца, вченого-гідролога М. Лелявського, генерал-майора Я. Гандзюка, княжни М. Капцевич, київських колекціонерів Павла та Марії Соломків, відомих діячів Богдана та Варвари Ханенків, педагога К. Ушинського, генерала Л. Яшвіля, та художника Ф. Нірода.

З 1937 р. всі монастирські споруди знаходились у віданні Ботанічного саду та Деревообробного комбінату. У роки окупації Києва (1941 – 1943) Видубицький монастир відновив свою діяльність, тут перебували 3 монахи і монахиня, однак вже у 1945 р. був знову ліквідований. Після закриття обителі архімандрит Варлаам і далі продовжував жити у дзвіниці до 1955 р., де до нього зверталися усі захожі.

У післявоєнний час Михайлівський храм і Георгіївський собор використовували як

книгосховище ЦНБ АН УРСР. Вночі з 25 на 26 листопада 1968 р. сталася пожежа, в результаті якої всередині собор вигорів повністю, при цьому були втрачені настінні розписи XIX – XX стт. У 1967 – 1974 рр. під керівництвом талановитого і досвідченого реставратора Р. П. Бикової були проведені масштабні реставраційні роботи. У Свято-Михайлівському храмі були відреставровані всі розписи XVIII – XIX ст. (у вітварі – зображення вмч. Іоанна Воїна, ймовірно вел. кн. Всеволода Ярославича і Успіння Пресвятої Богородиці; в притворі – Воскресіння Лазаря, Воскресіння Хрестове та ап. Іоан Богослов), а під зображенням Страшного Суду (на південній стіні притвору) знайдені фрески XI ст. (часткове зображення ангела та апостолів).

З 1973 р. монастирські споруди займав Інститут Археології. У 1992 р. монастир перейшов до рук Української Православної Церкви Київського Патріархату, поступово (до 1998 р.) були передані всі монастирські храми та споруди. За останні двадцять сім років життя монастиря проведено капітальний ремонт всіх храмів і споруд, збільшилось і число братії. З приходом навесні 2008 р. нового намісника – архімандрита Епіфанія (нині Блаженніший митрополит Київський і всієї України, предстоятель Православної Церкви

України) – монастир поступово набирає своєї слави та величі. У 2007 – 2008 рр. Свято-Георгіївський собор було розписано. За 2013 – 2016 рр. встановлений новий престіл та жертвник, встановлено перший ярус іконостасу (відтвореного за фотографією автентичного), у всіх вікнах встановлені вітражі, зовні поштукатурені стіни та перефарбований дах. У 2015 – 2016 рр. у Благовіщенському храмі провели капітальний ремонт: зробили підлогу, виготовили новий іконостас та оновили стіни і розписи. У 2019 р. у Михайлівському храмі був встановлений новий кам'яний іконостас, відреставрована підлога та вмонтована мозаїка. Восени 2008 р. у Спасо-Преображенській трапезній сталась пожежа, слідство встановило, що це був навмисний підпал. Вітвар вигорів повністю, трапезна палата вкрилась шаром кіптяви. Впродовж 2009 р. тривала реставрація, внаслідок якої розписи у храмі вдалось зберегти, вітварні – втрачено повністю. У 2016 р. було встановлено новий різьблений іконостас. За майже тисячолітню історію існування обителі у ній подвизались численні подвижники благочестя, які нині відомі не тільки в Україні, але й у всьому православному світі. Деяких з них зачислено до лику святих Української Православної Церкви.

ПРОТОІЄРЕЙ ГЕОРГІЙ КОВАЛЕНКО,

ректор Відкритого православного університету Святої Софії-Премудрості, клірик храму святого благовірного князя Ярослава Мудрого, Малої Теплої Софії

На жаль, далеко не всі кияни зможуть відповісти на запитання, хто та Софія, на честь якої тисячу років тому було зведено величний собор в самому центрі Києва. Дехто, можливо, скаже, що це та Софія, яка є матір'ю Віри, Надії і Любові. І це буде помилкою, хоча історія про матір-мученицю і її доньок, названих іменами головних християнських чеснот є повчальною і в її етимологічному вимірі. На жаль, ім'я матері не було перекладено з греки на слов'янську. Але, якщо це зробити, то історія родини мучениць може прозвучати так: «Мудрість народила і виховала Віру, Надію і Любов». Софія – це Мудрість. Пригадайте, хоча б грецьке слово «філософія». Філо-софія – це любов до мудрості, або любо-мудріє. Але київський Собор Святої Софії названий не на честь цієї мудрої жінки-матері.

ДІМ ПРЕМУДРОСТІ, АБО ЧОМУ ХРАМОВЕ СВЯТО СОБОРУ СВЯТОЇ СОФІЇ ВІДЗНАЧАЮТЬ В ДЕНЬ РІЗДВА БОЖОЇ МАТЕРІ

Варто знати, що коли Святе Письмо перекладали на слов'янські мови, то мудрість в її божественному вимірі переклали як Премудрість. Пре-мудрість – це над-мудрість, мудрість яка перевищує звичайну людську мудрість.

І саме на честь цієї Премудрості названий Собор Святої Софії в Києві. І про це свідчить напис над центральним входом – «Божя сила і Божя премудрість – Софія». Тобто, якщо все ж таки перекласти слово «Софія», то в серці Києва стоїть Собор Святої Премудрості. І напис над входом до Собору є першим натяком (підказкою) на те, хто ж це. Будівничі собору непрямо цитують апостола Павла, який в першому посланні до Коринтян говорить: «Христос - Божя сила і Божя премудрість» (1 Кор. 1:24).

Другу підказку ми можемо побачити, як тільки увійдемо до Собору Святої Софії. Перед нами – шестиметрова мозаїка Божої Матері «Оранта» (грецькою «Та, що молиться») і яку ми називаємо «Непорушною стіною». А довкола неї напис грецькою мовою, який є цитатою з 45-го псалма і починається словами «Бог посеред нього...». Псалмоспівець Давид співає про місто Єрусалим і, напевно, саме через цей напис довкола Оранти в Києві споконвіку існує передання, що допоки стоїть Оранта (Непорушна стіна), доти буде стояти наше місто. Але переклад, на жаль, не дає одразу збагнути богословського натяку греків-мозаїстів Софії Київської. Справа в тому, що слово «місто» в грецькій мові жіночого роду. Саме це створює двозначний пророчий сенс псалма і саме тому ці слова розміщені довкола Богородиці. «Бог посеред неї...». А хто той Бог, якого народжує Діва Марія?

І врешті решт третьою підказкою можна вважати храмову (головну) ікону Собору Святої Софії – ікону Софії-Премудрості Божої. Зазвичай на храмовій іконі зображають святого або біблійну подію, на честь якої зведено храм. Храмовим святом Собору Святої Софії вважають 21 вересня – день Різдва Божої Матері. Саме в цей день вшановують й ікону Софії-Премудрості Божої.

У центрі композиції фігура Божої Матері, так само, як і на мозаїці, з піднятими в молитві руками. Посеред неї немовля Христос. Божа Матір стоїть посеред будівлі, на склепіння якої сходить у вигляді голуба Святий Дух, що виходить від Бога-Отця. Довкола Бога-Отця – сім ангелів.

У будівлі, всередині якої знаходиться Богородиця, сім колон. До неї ведуть сім сходів, на яких розташувалися сім старозавітніх пророків. На відміну від мозаїчної Оранти, створеної на початку XI століття, ікона Софії Премудрості Божої написана у XVII столітті, саме тоді, коли Собор Святої Софії змінив свої зовнішні форми з лаконічних візантійських на пишні шати українського бароко. Те саме сталося і всередині собору. З'явився різьблений бароковий іконостас

і головна ікона була написана в популярному тоді стилі візуалізації тексту Святого Письма. По суті ікона Софії Премудрості Божої є ілюстрацією до тексту Соломонової притчі, яку, до речі, читають в храмах напередодні великих святкувань на честь Божої Матері, в т.ч. і її Різдва. Саме цей текст написаний грецькою на фронтоні будівлі, зображеної на іконі.

«Премудрість збудувала собі дім і поставила сім стовпів...» (Притч. 9:1).

Роздивляючись ікону Премудрості Божої ми розуміємо, що Дім Премудрості – це Богородиця, а сама Премудрість – це Христос. А Різдво (день народження) Божої Матері – це день, в який Премудрість Христос-Бог створює собі Дім. Саме тому свято Храму Софії-Премудрості в день Різдва Божої Матері. Але у цих слів премудрого

Соломона, як і в цитаті пророка Давида, є декілька вимірів розуміння і тлумачення.

Дім Премудрості – це і Церква Христова, яка теж має сім стовпів – сім Таїнств і сім Дарів Святого Духа, символічне зображення яких можна побачити на колонах, зображених на іконі Софії Премудрості. Це образи з Одкровення святого Івана Богослова: книга з 7-ма печатками, семисвічник, камінь з 7-ма очима, 7 труб, правиця з 7-ма зірками, 7 кадильниць з фіміамом і 7 блискавок. Тлумачення цих образів може бути темою окремої статті.

Дім Премудрості – це Церква Христова в найширшому її сенсі – Церква усіх часів і народів, бо Христос-Премудрість поза часом і поза простором, і, одночасно, в будь-який час і в будь-якому місці.

А це означає, що Домом Премудрості є і реальний дім-храм, збудований на її честь, щоб звершувалося те, про що пророче говорить премудрий Соломон далі в тій самій притчі. Премудрість «накрила свій стіл» (Притч. 9:2) і запросила до себе: «Заходьте і їжте мій хліб, пийте вино, яке я для вас налила...» (Притч. 9:5). І саме зображення Таємної вечері Христа з апостолами ми бачимо в Соборі Святої Софії під Орантою.

І в храмі під час Божественної Літургії чуємо слова Христа-Премудрості, вказуючи на богослужбові Хліб і Вино: «Прийміть, їжте, це — Тіло Моє... Пийте з неї (Чаші) всі, бо це Кров Моя Нового завіту...» (Мф. 26:26-28).

А ще варто пригадати як апостол Павло, проповідуючи афінянам в Ареопазі казав, що «Бог... проживає не в храмах, рукою збудованих» (Дії 17:24). Цікаво, що саме грецьке слово «еклесія» (зібрання громадян міста), яке ми перекладаємо як Церква, стало її самоназвою. Бо Господь казав: «Де двоє чи троє в Ім'я Мое зібрані, там я серед них» (Мф. 18:20).

А це означає, що Дім Премудрості – це й будь-яке церковне зібрання, в т.ч. і громади святого благовірного князя Ярослава Мудрого, що молиться Премудрості і звершує богослужіння в Малій Теплій Софії поруч з древнім Собором Святої Софії. Впевнений, що це й великий колектив Національного заповідника «Софія

Київська», який оберігає, реставрує і досліджує Дім Премудрості.

Крім того Домом Премудрості можна вважати душу кожної людини, що шукає Божественної Премудрості і, знайшовши, втілює її у своєму житті. Саме до Премудрості ведуть сходи, зображені на храмовій іконі Софії Київської.

І на цих 7-ми сходах написано назви духовних чеснот і служінь, що наближають людину до Божественної Премудрості: «Віра – Надія – Любов – Чистота – Смирення – Благість – Слава».

До того ж цього року саме в день храмового свята Собору Святої Софії розпочали свою роботу ювілейні XX Міжнародні Успенські читання, які щороку збирали в Києві любителів Премудрості з усього світу. Але цьогоріч, зважаючи на пандемію коронавірусу, це зібрання всесвітньовідомих філософів і богословів відбувалося у новому віртуальному форматі. А це означає, що домом

Премудрості може бути й простір всесвітньої мережі Інтернет. Але важливо розуміти, що Премудрість, яка створила Всесвіт і все, що в ньому, коли мова йде про її Дім, очікує і нашого зустрічного руху, бо наділила нас свободою вибору і волі. Господь говорить:

«Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зо Мною» (Одкр. 3:20).

Колись Діва Марія, яку Господь обрав сосудом свого втілення, на благовіщення Архангела Гавриїла відповіла: «Я ж Господня раба: нехай буде мені згідно з словом твоїм!» (Лк. 1:38) і стала Храмом Премудрості.

Тож, щоб храмами Премудрості були наші серця, храми, міста і зібрання в реальності і віртуальних мережах, ми маємо відкрити їхні двері для Божественної Премудрості і промовити: «Амінь. Прийди, Господи Ісусе!» (Одкр. 22:20).

ПРОТОІЄРЕЙ ВАСИЛЬ РУДНІЦЬКИЙ,
клірик Свято-Воскресенського
собору м. Рівне,
керівник паломницької служби
«Метеора»

Поняття «паломництво» чи «паломник» походить від латинського слова «palma», котре перекладається як «пальма» і означає гілку пальмового дерева, з якою люди зустрічали Господа нашого Ісуса Христа під час Його в'їзду в Єрусалим. Про це розповідають всі чотири апостоли-євангелісти (Мф. 21, Мр. 11, Лк. 19, Ін. 12), вказуючи, що гілки пальм, які люди клали під ноги Господа, символізували Його царське достоїнство, а люди, котрі це робили, були свідками перемоги царя над своїми ворогами. Тому слова «паломник» і «паломництво» означають участь у царському шляху і спасительному подвигу, заради спасіння людства, Спасителя світу Боголюдини Господа Ісуса Христа. Відповідно і від цієї євангельської розповіді виникають лексеми «паломництво»

ЗНАЧЕННЯ ПАЛОМНИЦТВА В ЖИТТІ ХРИСТІЯНИНА

і «паломник». І у прямому значенні «паломництвом» називають подорож віруючої людини, християнина, до батьківщини, де жив і навчав Євангелія Господь Ісус Христос, тобто до Святої землі – Палестини. А паломник – це людина, котра здійснює таку подорож, самостійно чи з певною групою віруючих людей. І похідним від слова «паломник» є поняття «пілігрим», яке перекладається на латинській мові як «мандрівник», «іноземець», «подорожуючий».

Однак, мета паломництва не зводиться до звичайної географічної подорожі. Найперше, це особливий поклик до молитви, благочестя з метою зміцнення духовного і тілесного стану людини. Віруючий, який здійснює паломництво, робить це не з метою розваг чи фізичного задоволення, що, наприклад, виражено у туристичних поїздках. Для християнина це спосіб відчутти і пережити подвиг земного життя нашого Спасителя, коли відбувається паломництво до Святої землі, або пізнати мотиви і причини святості святих подвижників у монастирях на Святій горі Афон, інших чернечих обителях, лаврах чи скитах, або взагалі у відвідуванні визначних історичних храмів чи простих церков.

Отже, суть паломництва – це збагачення власної віри, отримання нового духовного досвіду та пізнання самого себе через молитву не в одному місці чи храмі, а шляхом відвідування різних особливих в історії християнської Церкви святих місць. Також одним із мотивів паломництва є стимулювання до власного покаяння у скоєних гріхах, щоби через відвідування і перебування в особливих місцях, людина відчула власну гріховність і пізнала чистоту непорочного життя, яка передана нам у житті Сина Божого Господа Ісуса Христа, Його Матері Пресвятої Богородиці Діви Марії, святих апостолів, святителів, преподобних, подвижників ченців-аскетів, священномучеників і мучеників. Основа паломництва закладена у книгах Священного Писання Старого та Нового Завіту. Якщо розуміти паломництво як подорож до Святої землі, то першими паломниками були старозавітні патріархи, у котрих Бог

виховував віру через завіт між Богом і людиною. Старозавітній патріарх слідував і виконував волю Божу, йшов у землю, куди вів його Господь, оберігаючи за його віру і надію на Бога. Як про це описує перша книга Біблії – Буття, розповідаючи про життя патріархів Авраама, Ісаака, Якова та Йосифа.

Від історії подорожі ізраїльського народу під керівництвом пророка Мойсея, після звільнення з єгипетського рабства, до Обітованої землі, тобто та земля, котру Бог обіцяв за їх віру старозавітнім патріархам, вникає назва «Свята земля». «Свята земля» – освячена Господом, де проживає вірний Його заповідям народ. Такого значення це визначення набуло у Новому Завіті, але в період старозавітньої біблійної історії «Свята земля» означало місце принесення жертви Господу, яким було місто Єрусалим, гора Сіон, де знаходився єдиний храм Істинному Богові.

За постановами Синайського законодавства і Закону Мойсея, кожний ізраїльтянин мав тричі на рік здійснити подорож до Єрусалиму і принести жертву в храмі під час святкування великих свят: Пасхи, П'ятидесятниці, Суккот (Кущів). Так само подорожували батьки Ісуса Христа. Про це згадується в Євангелії від Луки (2: 41-52), коли дванадцяти літній Господь залишився у храмі Єрусалимському, не пішов додому з батьками, коли вони здійснювали молитву і приносили жертву на свято Пасхи. Протягом свого месіанського служіння Господь тричі подорожував до єрусалимського храму на молитву з апостолами на свято Пасхи.

У день П'ятидесятниці, зішестя Святого Духа на апостолів, після проповіді апостола Петра (Діян. 2.), до християнської віри навернулося, прийнявши хрещення три тисячі паломників юдеїв, які прибули на богослужіння до храму.

За традицією старозавітньої Церкви кожен апостол, звершуючи місію проповіді християнської віри і засновуючи нові громади, обов'язково здійснював паломницьку подорож до Єрусалимської Церкви. З метою відвідати місце життя, страждання і воскресіння Спасителя, особливо подібна паломницька

подорож апостола Павла описана у книзі Діянъ святих апостолів. Перші три століття історії християнської Церкви були періодом переслідування християн у Римській імперії, тому цей час прийнято називати «Катакомбною Церквою». В цей час подібних сучасним храмів не було, віруючі збиралися на молитву в підвальних приміщеннях – катакомбах. Але як описують християнські письменники цього періоду, мужі апостольські й апологети, багато християн звершували подорожі до Єрусалиму, щоб побачити історичне місце життя Сина Божого. Розповіді про таке паломництво викладають у своїх творах: Юстин Мученик Філософ, Климент Олександрійський, Іринеї Ліонський, Іполит Римський, Тертуліан, блаженний Августин Іпонський та інші. А такі християнські письменники як Мелітон Сардійський, Оріген, Лукіан Антіохійський, Єронім Стридонський звершували паломницькі подорожі з метою кращого пояснення і точного тлумачення текстів Євангелій, щоб вивчити місцевість життя Христа, віднайти древні тексти книг Священного Писання, дослідити не тільки життя Спасителя, але і старозавітніх пророків і апостолів. Ці подорожі були необхідні для боротьби з еретиками, які піддавали сумніву

реальність євангельських подій, заперечували канонічні тексти Священного Писання, пропонуючи свої еретичні неправдиві твори.

Бурхливий розвиток паломництва розпочинається на початку IV ст., коли припиняються гоніння на Церкву в Римській імперії. Римський імператор Костянтин Великий та його мати Олена були меценатами побудови християнських храмів на визначних місцях життя Спасителя. За ініціативи святої рівноапостольної Олени в 326 р. в Єрусалим, на чолі з нею, була відправлена паломницька експедиція, яка віднашла Хрест Господній на горі Голгофі, де пізніше був побудований Храм Гробу Господнього, у місті Вифлеємі побудована базиліка Різдва Христового, на Єлеонській горі, де вознісся Христос, – церква Вознесіння, в місті Капернаумі – церква Дванадцяти апостолів.

З цього часу практично у всіх історичних місцях християнства починають будуватися християнські храми і монастирі, але особливо в Єрусалимі та Палестині, також у Єгипті, Римі та на горі Синай.

Особливу роль у розвитку паломництва до святих місць відіграв твір «Лавсайк» римської матрони Сільвії Аквітанської (дата смерті 420 р.), котра подорожувала християнськими святинями Сходу, описавши особливості храмового богослужіння та побут життя тогочасних азійських християн. З її твору, який ми можемо прочитати лише у фрагментах, починається так звана паломницька історіографія, в котрій описувалися подорожі до святих місць. Великого розвитку паломництво набуло у епоху Візантійської імперії, яка до кінця свого існування опікувалась і захищала важливі для християнської Церкви визначні духовні центри.

У тисячолітню епоху Візантії виникнув навіть спеціальний літературний жанр – ітінерарії – письмові розповіді про відвідини Святої землі чи святих місць. Ітінерарії зустрічаються у житті українських святих, особливо у Києво-Печерському патерику, бо кожен подвижник-чернець вважав своїм обов'язком відвідати земну батьківщину Спасителя чи Святу гору Афон, що описано у житті преподобних Івана Вишенського та Паїсія Величковського.

Паломництво з України до Святої землі практично до XIX ст. було дуже небезпечним, бо Палестина була під владою Османської імперії, де християн переслідували. Тому дорогою паломників часто грабували і, щоби прогодуватися, дорогою вони просили милостиню або різні продукти харчування. Від цієї потреби виникло в обігу української мови слово «проща», що означає просити допомоги у місцевого населення. Через це фактично з VII до кінця XVIII століть православні

християни України мало подорожували до Святої землі. Але в Україні інтенсивно розвивалося внутрішнє церковне паломництво до Києво-Печерської чи Почаївської Успенських лавр, місцевих монастирів й храмів.

З послабленням ісламу на православному Сході та виникненням православних держав з другої половини XIX ст. багато українців почали здійснювати паломницькі поїздки на міжцерковному рівні. До початку Першої світової війни Єрусалим щорічно відвідувало від однієї до п'яти тисяч православних українців. З появою незалежної Української держави та самостійної автокефальної Української Православної Церкви паломницький рух та міжцерковні зв'язки отримали нову фазу розвитку, бо прагнення віруючих людей побачити і пережити на власному досвіді місце життя нашого Спасителя невід'ємне від потреби жити за євангельськими настановами Господа нашого Ісуса Христа.

ПРОТОІЄРЕЙ АНДРІЙ СУХОДОЛЬСЬКИЙ,
настоятель храму вмч. Димитрія
Солунського с. Волиця Жовківського
району Львівсько-Сокальської єпархії

МАСКА І ХРИСТІЯНИН XXI СТОЛІТТЯ

Тempora mutantur nos et mutamur in illis» («Часи змінюються, і ми змінюємось з ними») – узагальнено можна підсумувати знамениту поему Публія Овідія Назона (43 р. до н.е. – 18 р. н.е.) – останнього з поетів «золотої доби» римської літератури.

Кожній епосі, кожному поколінню людей характерні свої особливості у побуті, символах, духовних переживаннях, свій стиль боротьби проти видимих та невидимих ворогів. Особисто для мене, символом життя моїх дідів була Друга світова війна, бо більшість пережитого ними, більшість їх спогадів і розповідей, здебільшого, стосувалися саме цих буремних часів. Символом покоління моїх батьків стала Чорнобильська трагедія і все, що пов'язане з нею. А символом нашого часу стає «маска».

У боротьбі проти невидимого ворога, яким став для людства Covid-19, маска стала захисною зброєю для тих, кому загрожує цей «ворог». Але як маска та її використання в час пандемії корелюється з церковно-християнським життям? Чому для багатьох ці терміни, що увійшли в наше життя стають *nomina sunt odiosa* (іменами ненависті)? Чи немає у боротьбі з вірусом прихованого змісту? Чи під благими намірами, зупинити реальну (і це належить визнати нам усім) загрозу життю та здоров'ю людини, ворог людського роду не розпочав наступ на основні цінності християн? Ці та багато інших питань непокоять зараз християнське суспільство.

З плином часу, очевидним стає те, що Covid-19 має медичну і політичну складову. «Горе тому, хто бачить тільки маску. Горе тому, хто не бачить того, що приховано під цією маскою» – писав грецький письменник, поет і драматург, перекладач Нікос Казандзакіс. Глобальне обмеження основних прав і свобод людини стає нормою! Людина, як соціальна істота потребує контакту з подібними їй, потребує потиснути руку вітаючись, обійняти свого друга, бути потрібною і прийнятою, а не відкинутою. Порушивши «масковий режим» сьогодні,

в епоху Covid-19, людина ризикує отримати штраф або й більш суворіше покарання. Якщо увійти будь-куди без маски, існує небезпека, що соціум у масках буде агресивнішим і навіть здатним лінчувати «потенційне джерело інфекції». А це суперечить основам християнського світорозуміння. Якщо маска здатна сіяти агресію поміж християнами, то як це корелювати з вченням Христа про любов? З цього випливає, що християнин має сублімувати (від лат. «sublimare»), це життєво необхідно, якщо не хоче, щоб були своєрідні війни між людиною без маски і людиною у масці.

Протягом останніх місяців у різних країнах і, зокрема, в Україні можна було спостерігати як рівень карантинних заходів та обмежень то посилювався, то послаблювався; були напрацьовані різноманітні алгоритми і принципи підходу до визначення суті карантину. Чи не є все це і, зокрема, введення або відміна носіння захисних масок – перевіркою

на предмет готовності громадян підкорятися!? Основним стає завдання наявності маски, а не її захисних властивостей (на вулицях часто можна спостерігати використання зовсім не медичних масок, а будівельних чи виготовлених власноруч, без дотримання правил гігієни).

Відомий французький філософ Мішель Фуко у своїй найбільш знаковій праці, яка побачила світ ще у далекому 1975 році під назвою «Наглядати й карати: народження в'язниці» (фр. «Surveiller et punir: Naissance de la pris») стверджує, що внаслідок загального поширення у новітню епоху контролю, реєстрації, нагляду і решти дисциплінарних методів задля суспільної безпеки, саме суспільство дедалі більше стає схожим на в'язницю, яка слугує йому за своєрідне ідеалізоване відображення. І з цим важко не погодитись. М. Фуко, який застав уже вік розвитку інформаційних технологій, припускав, що людство знаходиться на порозі нової епістемі (episteme – поняття в античній

філософії, що означає знання). Свідками її формування, можливо, є ми. Він доводив, що в епоху інформації може виникнути щось подібне до епістемі контролю. Людина спочатку все уподібнювала (порівнювала) – потім поділяла – далі збирала у систему – що ж тепер з цим робити? Людина тепер хоче контролювати світ, себе та інших. Епістема контролю проявляється в тому, що над усіма уявленнями про системи і організації панує можливість доступу до інформації. Влада дає доступ до інформації і можливість маніпулювати нею, а через неї маніпулювати людьми. Тоді, можливо, «маска» це лише знаряддя?

З древності використання масок символізувало певне лицемірство. Язичники, поклоняючись природі і «олюднюючи» її, створили маску, в якій бачили посередника між цими двома світами. Вірячи, що земні справи вершаться позаземними силами, люди шукали у них підтримку і захист. Ортодоксальне християнство ніколи не вдавалося до використання масок, властивих язичництву, але й позбутися від них Церкві теж не дуже вдавалося (особливо на Заході).

Рівноапостольний цар Костянтин Великий свого часу заборонив клеймувати злочинців на обличчі, бо це, на його думку, було викривленням святості обличчя, адже кожна людина (раб чи вільний) створена за образом і подобою Божою. Наявність певної маски у дворян і рицарів середньовіччя було виявом сили та елітарності, бо простолюдин бачив

лише те, що йому давали змогу бачити, а не реальне обличчя. Мабуть боялися, що міміка викриє їхню слабкість. Одним із символів будь-якої революції теж є «маска», яка з легкістю прикриває беззаконня. Чи у наш час не відбувається спроба прикрити маскою недолугість і некомпетентність владного олімпу, адже все можна списати на пандемію і її шалений вплив на усі сфери життєдіяльності, що торкаються усіх верств населення. Отже, маска завжди приховувала не лише обличчя, а й правду.

Для модерного (від фр. modern – сучасний) християнина носіння масок не повинно сприйматися, як щось належне, а як певний тимчасовий захід. «Використання масок великою чисельністю населення може ще й означати, що «невидимий ворог», про якого усі говорять, стає «видимим» на обличчі іншої людини, в статусі потенційного носія вірусу» (проф. Ватіотіс Константинос). Отже, той хто не носить свою маску, коли цього

вимагає закон, заперечує існування ворога і сам стає «ворогом суспільства». Відповідно, маска більше не символізує непослух, а цілком протилежне – послух. А християни, пам'ятаючи слова Спасителя: «Віддайте ж кесареві кесарево, а Боже Богові» (Мф. 22: 21), повинні завжди розрізняти світське і духовне, людське і Боже, тимчасове і вічне та виявляти послух, бо на це є воля Божа. Сучасний освічений і мобільний християнин просто зобов'язаний у всьому, що з ним трапляється, бачити руку Господню, бути вище усього світу, бути над світом.

ПРОТОІЄРЕЙ БОГДАН ГУЛЯМОВ,
настоятель храму на честь Собору
Київських Святих с. Романків,
магістр богослів'я

ІСУС ХРИСТОС: ВИЗВОЛИТЕЛЬ, ЯКИЙ НЕ ПОРУШИВ НАШОЇ СВОБОДИ

А СЛОВНИК

ЛОГОС (грец. λόγος – «слово», «вислів», «мова», «смысл», «основа») – одне з центральних понять християнського віровчення, успадковане християнським богослов'ям від античної філософії (термін уперше зустрічається у Геракліта). В філософії стоїцизму і платонізму – розумне начало, що лежить в основі світу. У Філона Олександрійського – «образ Бога» та ніби «другий бог», який є посередником між Богом і світом.

У Біблії – жива Особистість, Син Отця, Який воплотився з настанням «повноти часу». «Вся історія земного життя Ісуса Христа інтерпретується як воплощення і “Воплочення” Логоса, Який приніс людям Одкровення і Сам був цим Одкровенням (“Словом життя”), Саморозкриттям “Бога незримого”. Християнська догматика стверджує субстанціальну тотожність Логоса Богу-Отцю, Чие “Слово” Він являє Собою, і розглядає Його як Другу Особу Трійці».

Сергій Аверинцев²

2 | С. С. Аверинцев, Логос

Як стверджує Ілон Маск, світ, у якому ми живемо, це, швидше за все, virtual reality. Тим самим він заперечує біблійне Одкровення, згідно з яким створення нашого світу відбулося без будь-яких технічних «посередників» або «деміургів».

Світ створений особистісним Богом, створений Божественним Словом, або Логосом, – стверджує Біблія. «Все через Нього сталося, і без Нього ніщо не сталося, що сталося»¹, – свідчить про цей загадковий Логос Євангеліє від Іоанна (1:3).

1 | Πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. «Сталось» — це переклад грец. ἐγένετο — «відбулося», «зробилося», «настало».

У наш час існує чимала спокуса представляти цей Логос, Який приводить усе суще до буття, як щось високотехнічне. Світ створив «Логос», – може погодитися з християнином підліток, який любить фантастичні серіали. Але неодмінно візьме це слово в лапки, залишаючи для себе можливість тлумачити «Логос» як назву інопланетного космічного корабля, надпотужної інформаційної програми чи «просунутої» мережевої гри...

Однак для біблійного Одкровення Логос – це не «що», а «Хто»: не безособовий принцип, а жива Особистість. Більш того, в рамках біблійної парадигми цей Логос неможливо трактувати також як особисте ім'я, прізвисько чи криптонім якоїсь смертної або напівбожественної істоти, що створила світ. Слово, або Логос, Яке створило наш світ, – стверджує перший вірш першої глави Євангелія від Іоанна, – це Сам Бог:

Споконвіку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог (Ін. 1:1)

«І Слово стало плоттю (σάρξ)», – пише трохи нижче Іоанн (1:14). Життя звичних для нас слів напівпримарне. Вони промовляються, записуються на папері чи електронному носіїві. Але людські слова не є самою реальністю, самим предметом, вони лише вказують на них, будучи, так би мовити, дорожніми знаками, які показують, у якому напрямку рухатися, аби потрапити у світ реальності. Але Слово, Яке «було у Бога», – інше. Це Слово споконвіку «було Бог», тобто Самою Реальністю. І Воно залишилось таким, ставши плоттю, ставши Людиною (біблійний вираз «плоть» означає «людина»).

Бог став плоттю, людиною. Це твердження сьогодні потребує деякого уточнення. Євангельські події можна легко перетлумачити сьогодні на гностичний лад – як історію про те, як у симуляцію першого рівня прийшов Посланець із базової цивілізації (або в симуляцію № 100 – Посланець із вищепоставленої симуляційної

цивілізації № 99). Але відповідальне, інтелектуально чесне ставлення до біблійного тексту не дає нам можливості для такої, з дозволу сказати, модернізації.

Слово, про Яке говорить апостол Іоанн, це не «цифровий Спаситель», не антивірус, що посилається у світ, аби привести файли до первісного стану. Божественний Логос – це Сама Реальність... Немає нічого більш реального, ніж Бог. І цей Бог-Слово прийшов до «своїх» – прийшов у реальний, а не симуляційний світ. Прийшов для того, аби оновити наше життя, зробити його більш справжнім, більш реальним, прищепивши нам, людям, – зсередини нашого ж існування – достаток життя.

✠ СВЯТЕ ПИСЬМО

«Я прийшов для того, щоб мали життя, і мали з достатком (περισσόν)», — говорить Христос (Ін. 10:10).

Бог «одягається» в плотть. Але іншим чином, ніж ми надягаємо сорочку чи костюм. Наша одежа, як би ми до неї не звикли, не стає частиною нашої особистості. Це «наше», але не ми самі. А плотть, у яку вбралося Слово, це невід'ємна частина Його Особистості, Його друга, набута людська

природа. Прийшовши додому, людина зазвичай переодягається. А перед тим як вирушити у світ снів, — роздягається. Божественний Логос, однак, не просто «одягнувся» людиною (тобто виглядав точнісінько як людина). Він дійсно нею став. Як пише прп. Максим Сповідник, Бог-Слово «не лише показав нам у Собі просту видимість плоті» і «не звів з Собою з неба одноприродну Собі плоть», але став «за самою цілковитою сутністю істинно людиною»³.

3 | Преподобный Максим Исповедник. О различных недоумениях у святых Григория и Дионисия (Амбигвы).

Більш того, вирушаючи у Свій, «інший» (для нас), божественний світ, Боже Слово не скинуло з себе плоть, не перестало бути людиною: «Величаємо Тебе, Життєдавче Христе, і шануємо на небеса, з Пречистою Твоєю плоттю, божественне Вознесіння» (величання Вознесінню Господньому). Тобто Христос вознісся на небо зі Своєю людською плоттю.

✠ СВЯТООТЦІВСЬКА ДУМКА

Якби Бог ілюзорно, ніби маску, сприйняв людську плоть, то Воплочення було б «ошатною личиною і театральним дійством (χοιφὸν τὸ προσωπεῖον αὐτοῖς καὶ τὸ δράμα τῆς ὑποκρίσεως)».

Свт. Григорій Ніський⁴

4 | Григорій Богослов, свт., Слово 38, На Богоявлення (In The-orphania),

✠ СУЧАСНЕ ПРАВОСЛАВНЕ БОГОСЛОВ'Я

«Історія Воплочення, життя, смерті й Воскресіння Сина — не історія якогось божественного маскараду, якогось переодягненого короля, подібного до короля в “Тенріху V”, який вночі інкогніто відвідує табори, або герцога в “Мірі за міру”¹³⁹, який розгулює Віднем в убранні жєбруцього монаха... Це також не історія, подібна до історії героя [апокрифічної] “Пісні про перлину”¹⁴⁰, що загубив себе в далекій країні, а потім знову знайшов своє істинне “я” лише після повернення до свого царства. Син вирушає в дорогу, оскільки на цьому шляху Він завжди вже Бог, оскільки всяке щастя і всяка убогість уже охоплені Його вічним життям, життям прийняття й віддачі, Його нескінченно поповнюваними блаженством і любов'ю, Його “апатейєю” [=безпристрасністю]; і тому Він прихований у Своїй явленості і явлений у Своїй прихованості: Він — Бог у Своїй приниженості й у Своїй славі — нероздільно в тому і в іншому, як в одному й тому самому».

Девід Гарт⁵

5 | Дэвид Харт, Красота бесконечного: эстетика христианской истины.

Згідно з думкою прп. Максима Сповідника, **Воплочення** – це фінал історії, зав'язкою якої було створення Богом світу. «Безплотний воплочується, Слово твердне (παχύνεται), Невидимий стає видимим, Недіткнений сприймається

дотиком...». Коментуючи цю думку, Максим Сповідник малює величну картину потрійного втілення Слова: через сприйняття людської природи, через втілення в логосах створених речей і через втілення в письменах і звуках Писання. «Максим Сповідник розрізняє три періоди “втілення Слова”: спочатку саме існування космосу, який мислиться як теофанія (відомо, що давні релігії засновуються на космічному символізмі, що виступає як посередник у явленні найглибшого внутрішнього смислу світу); потім Одкровення Особового Бога, що дає початок історії, та втілення Слова в Законі, у Святому Письмі (при цьому маються на увазі іудаїзм та іслам); нарешті, особисте Воплочення Слова, що надає остаточного смислу Його втіленню в космосі й у Писанні та звільняє перше від спокуси поглинення Особового Бога безособовою Божественністю, а друге – від спокуси роз'єднання Бога і людини, яке неможливо подолати в спілкуванні».

Отже, Воплочення – центральна подія в історії творення, подія космічного і надкосмічного масштабу. Але цей процес не можна мислити безособистісними категоріями. Слово ущільнюється, «дебеліє», втілюється в буття, літери та людську плоть. Але цей процес поєднання природ в той самий час є процесом проявлення Особистості Слова. Слово входить у світ як Живий Бог. Входить у нього не для того, щоб підкорити світ, а щоб людина і світ могли «віч-на-віч» зустрітися з Богом.

Воплочення – головна ідея християнства, його головний постулат і суть. «Звістка про Боговоплочення, – пише о. Олександр Сорокін, – головний “нерв” християнства, який дає смисл і життя всьому, що його наповнює: його віровченню, його богослужінню, його духовності. <...> Все, що становило і становить пошуки християнами унікального, специфічно християнського спасенного шляху, який заданий у Новому Завіті, – все це так чи інакше приводить до визнання Боговоплочення як центрального і специфічно християнського догмата».

✠ СУЧАСНЕ ПРАВОСЛАВНЕ БОГОСЛОВ'Я

«Християнство нещодавно охарактеризували як “досвід новизни”, Neuheitserlebnis. Це абсолютна, принципова новизна. Це новизна Таїнства Воплочення. Воплочення мислилось отцями не як метафізичне чудо, а, в першу чергу, як звільнення з онтологічної пастки, в якій перебувало причечене людство, тобто як відкупне діяння Бога. Саме “заради нас людей і заради нашого спасіння” Син Божий зійшов з небес і став людиною 146. Відкуплення було здійснене раз і назавжди. Єдність із Богом, “причастя” Йому було відновлене, і люди отримали можливість, віруючи, ставати синами Божими. Ісус Христос – єдиний Посередник і Заступник, і Його Хресна жертва, in ara crucis, була “повною, досконалою і достатньою жертвою, даром і приношенням”. Становище людства і статус людини докорінно змінилися. Людина знову стала сином Божим у Христі Ісусі, Єдинородному Сині Божому, воплоченому, розп'ятому і воскреслому. Церковне вчення про Воплочення, що розроблялося у святоотцівській традиції від св. Іринія до прп. Іоанна Дамаскіна, виділяє, в першу чергу, цей аспект унікальності та непорушності того, що відбулося. Син Божий “вочоловічився” назавжди. Син Божий, “Один зі Святої Трійці”, воплотившись, став людиною і перебуватиме нею вічно. Іпостасна єдність не зруйнується во віки віків. І торжество Хреста – вічна перемога. Крім того, Воскресіння Господа починає загальне воскресіння. Але саме з цих причин “історія Спасіння” повинна продовжуватися і продовжується».

Прот. Георгій Флоровський⁶

6 | Г. В. Флоровский, Век патристики и эсхатология.

Ні Воплочення, ні Відкуплення не можна розуміти в земних категоріях, не змінивши самого способу мислення. «Ти приходиш і просиш чогось у мене, але ти просиш без поваги, не пропонуєш мені дружби, навіть не називаєш мене “хрещеним”», –

говорив прохачеві дон Віто Корлеоне, бос мафії з епічної гангстерської драми «Хрещений батько». Такої ж «церемоніальної» логіки, на жаль, дотримуються і сучасні держави. Сильні з них вимагають від слабких не лише неформального підкоряння, але й додержання певного політичного ритуалу.

Можна було б припустити, що чогось подібного очікує від нас і Бог, Який відчуває образу на людину за те, що вона спробувала пізнати світ, забувши про його ієрархічний устрій, діючи «без поваги», нехтуючи Божественним «авторитетом». Однак Бог не очікує від нас ні «відшкодування збитків» за образу Його «честі й гідності», ні компліментарних висловів. Слідуючи традиції, ми звертаємося до єпископів великих міст, використовуючи вислови, запозичені з візантійського придворного лексикона («Ваше Високопреосвященство», «Ваше Блаженство» тощо). Звертаючись до Бога біблійного Одкровення, ми промовляємо не «Ваша Божественність», а «Отче» (=Абба).

«Отче!» – звертаємося ми до Небесного Отця слідом за Ісусом. Це несподівано інтимне звернення: «*Абба*» являє собою формулу інтимного спілкування (схоже на слово «тато», хоча й більш піднесене). Звертаємося на «ти», але не від імені свого індивідуального «я», а від імені всієї Божої сім'ї, всієї громади. Людина – щось на кшталт безсловесної та бездушної ляльки, якою граються боги, вважав Платон. Вона ж, людина, є, на думку Платона, «якоюсь видуманою іграшкою бога». Йому вторив Плотін, для якого люди є «живими іграшками», а їхнє наповнене суєтою життя – ніщо інше, як танці маріонеток. Така взагалі вся античність, для якої такою характерною є театральна метафора. І все це – всю цю тисячолітню традицію – спростовує християнська ідея Воплочення. Людина справді «видумана» або, точніше, «задумана» Богом. Але вона задумана як істота богообразна, вільна, задумана в перспективі Воплочення.

✠ ХРИСТІЯНСЬКЕ БОГОСЛОВ'Я В ХХ СТОЛІТТІ

«Смішно було б вважати, що гріхопадіння захопило Бога зненацька і порушило Його плани; це смішніше — що Він замислив діло, приречене на провал. Він бачив Розп'яття, коли творив перші туманності».

Клайв Льюїс⁷

7 | Клайв Стейплз Льюїс, Страждання

Бог любить людину, любить її настільки сильно та самовіддано, що деякі отці Церкви вживають для означення цієї ірраціональної, Божественної любові термін «ерос». Логіка Воплочення – це логіка абсолютної Божественної любові: «Бо так полюбив Бог світ, що віддав Сина Свого Єдинородного, щоб усякий, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне» (Ін. 3:16).

І ця Божественна логіка любові не має нічого спільного з логікою Віто Корлеоне чи будь-якої іншої людини або людського колективу. Людська логіка вимагає покарання винного і передбачає, що зневажені справедливість та гідність мають бути задоволені. Однак Воплочення – це не «спецоперація» з відновлення Божественного авторитету і влади на територіях, що збунтувалися (відкинули юрисдикцію Бога). А Відкуплення, Хресна жертва Боголюдини – не задоволення зневажених Божественних справедливості та гідності, хоча дещо подібне і стверджували деякі західні схоласти, наприклад, Ансельм Кентерберійський (1033–1109).

✠ ДО СЛОВА

Відкуплення — «Христос викупив нас» (Гал. 3:13). У грецькому тексті тут стоїть ἐξηγόρασεν від ἐξαγοράζω — «купувати», «скуповувати», «відкуповувати», «викуповувати». Близьке за значенням слово вжито і в Посланні до Єфесян, де сказано, що у Христі «ми маємо викуплення (τῆν ἀπολύτρωσιν) Кров'ю Його» (1:7). «Аполітросіс» — це (звільнення за) викуп; відкуплення. Обидва терміни мають прикладне значення: ἀπολύτρωσις означає «ціну» або «викуп», за який раби або полонені отримували волю. А ἐξαγοράζω звучало ще більш приземлено: «купувати на ринку».

Головна мета Бога – відновлення людини, а не Свого авторитету чи «небесно-земної ієрархії», – стверджує східнохристиянська традиція. Тому дружба, яку пропонує Бог, іншого ґатунку, ніж дружба дона Корлеоне. Це не взаємовигідний, прагматичний соціальний обмін, де ми віддаємо частину своєї свободи і лояльність в обмін на Божественний захист і покровительство. Дружба Бога передбачає відновлення життєвої єдності між Ним і людиною. Бог воплочується не заради покарання, розповсюдження Своєї юрисдикції або навіть відновлення найвищої справедливості. Богом рухає любов – любов, яка бажає єдності зі Своїм створінням і тому змітає будь-яку перепону на шляху до цієї єдності.

✠ СВЯТЕ ПИСЬМО

«І Слово стало плоттю, і перебувало з нами, повне благодаті й істини», — описує це таємниче діяння Бога апостол Іоанн (Ін. 1:14).

Людину з Богом розділив гріх. А з цим розділенням в життя людини та світу, яким вона оволоділа, ввійшла і смерть – неминучий наслідок відділення від Джерела життя. Але Бог наділив людину особливим, дивовижним даром – свободою. І щоб знову об'єднати з Собою людину,

Богу треба було знайти такий спосіб спасіння, щоб ця свобода не виявилася знехтуваною. Бог створив людину, щоб людина могла стати богом, щоб людина могла долучитися до таких Божественних дарів, як безсмертя, благодуття і навіть безпочатковість. І Бог знайшов такий спосіб. Точніше, цей спосіб був обраний Богом передвічно, ще до створення людини і світу. Бог став людиною. Він воплотився.

✠ СВЯТЕ ПИСЬМО

«Любов'ю вічною Я полюбив тебе... діво Ізраїлева» (Єр. 31:3–4).

Воплотившись, сприйнявши повноту людської природи, Бог опинився не тільки всередині людської історії, але й всередині людської свободи. І тепер, після того як Бог став людиною, у Нього з'явилася можливість спасти людину, не порушуючи цієї свободи.

Смисл Воплочення – у відновленні втраченої єдності людини з Богом. Ми, християни, віримо, що Ісус – не просто найвизначніший пророк та особливо близька до Бога людина (чого не заперечують, приміром, і мусульмани, які вшановують аль-Масіх Іса ібн Мар'ям (араб المسیح عيسى ابن مريم – Ісус, син Марії)). Ми віримо, що народжений від Діви Марії Ісус – істинний Бог та істинна людина, Який поєднав у Собі дві природи – Божественну і людську.

Філософи давнини ставилися до тіла, як до в'язниці. Уявіть собі інопланетянина, що прибув на Землю з якогось нескінченно кращого світу. Все в земному світі йому видається лише бляклою подобою його рідного. До того ж, перебуваючи на Землі, він заради маскування та виживання повинен носити на собі недоладний та незручний «скафандр» – людське тіло. Ось приблизно так і ставилися давні греки до тіла. Σῶμα σῆμα, – говорило давньогрецьке прислів'я, тобто: «тіло – в'язниця», або навіть радикальніше: «тіло – гроб».

Саме про таке зневажливе ставлення до тіла свідчить також забавна історія з життя античного філософа Плотіна. Останній, за словами його учня та біографа Порфирия, «здавалося, завжди відчував сором від того, що жив у тілесному образі».

Одного разу Плотіна попросили позувати художникові. На це Плотін відповів: «Хіба мало тобі цієї подобу, в яку зодягнула мене природа, що ти ще хочеш зробити подобу подобу та залишити її на довгі роки, ніби в ній є на що дивитися?».

Отже, Плотін відмовляється ототожнювати себе зі своїм тілом і соромиться його. А Син Божий не тільки не гребує тілом, але й добровільно воплочується, стає людиною, приймаючи на Себе всі умови й тягарі людського життя.

Як може вмістити ідею Боговоплочення людський розум? Адже думка про те, що незбагненний у Своїй природі та невміщений світом Бог став людиною, суперечить формальній логіці, не вкладається в рамки властивого нам способу мислення. Але незбагненна історія, що відкидається нашим розумом, про Бога, Який воплотився і був розп'ятий «заради нас людей», це, мабуть, головна, якщо не єдина, відповідь Бога на наші запитання про біль, страждання і смерть. Наведемо розповідь одного з відомих православних подвижників ХХ століття преподобного Софронія (Сахарова):

«...Це було у Франції, в двадцяті роки, до мого від'їзду на Афон (1925). Я довго з плачем молився Богу: "Знайди засіб спасати світ; усіх нас – розбещених і жорстоких"... Особливо гарячою була молитва за "малих цих", за злиднених та пригноблених. Наприкінці ночі, вже під кінець сил, я на деякий час втратив молитву через одну думку, що прийшла до мене: "Якщо я так, всією силою мого серця, співчуваю людству, то як зрозуміти Бога, Який байдужливо дивиться на тяжкі страждання багатьох мільйонів створених Ним

же Самим людей? Чому Він допускає незліченні насильства одних над іншими?" І так я звернувся до Нього з безумним запитанням: "Де Ти?.." У відповідь я почув у серці слова: "Хіба ти розп'явся за них?"... Ці кроткі слова, промовлені Духом в серці моему, вразили мене: Той, Хто розп'явся, відповів мені як Бог»⁸.

8 | Софроній (Сахаров), архим., О молитве.

Смерть – давній, споконвічний ворог людини. Повсякденний досвід і наука вчать: «Смерть – закономірне завершення життя». Але людське серце не вірить цим формально правильним висновкам. Воно вигукує: «Смерть – це несправедливо!» Зустрічаючись зі смертю, наше серце стискається від жаху і ридає.

✠ БОГОСЛУЖБОВІ ТЕКСТИ

«Плачу і ридаю, коли розмірковую про смерть і бачу людську нашу красу, за образом Божим створену, яка в гробах лежить, спотворену, знеславлену, що не має вигляду! О, таїнство дивне, що над нами, людьми, зверхується! Як ми піддалися тлінню? Як ми сполучилися зі смертю? Воістину, як явлено в Писанні, повелінням Бога, Який з благості Своєї подає спочилим упокоєння!»

Прп. Іоанн Дамаскін

«Прокляття смерті, – пише Володимир Лоський, – ніколи не було з боку Бога якоюсь помстою. Смерть була покаранням люблячого Отця, а не тупим гнівом такого-собі тирана. Її метою були виховання та виправлення. Вона перешкоджала увічненню такого-собі роз'єданого життя, була завадою безтурботному перебуванню в певному протиприродному стані. Вона не лише поклала певну межу розкладанню нашої природи, але через тугу марності існування допомагала людині усвідомити свій стан, аби звернутися до Бога».

Отже, смерть, а точніше, смертність веде до «смертної туги», а та, своєю чергою, породжує в людині тугу за безсмертям, тобто тугу за Богом. Однак ця туга може перетворитися на любов-ерос, що воз'єднує

з Богом, лише в тому випадку, якщо ми знаємо, що наше страждання і наша смерть небадужі Богові. «Де Ти?» – запитав майбутній афонський подвижник Бога-Творця і Промислителя. І отримав відповідь з уст Розп'ятої Любові, яка кротко нагадала йому про природу Божественної любові:

«Хіба ти розп'явся за них?»

Смерть – наш ворог. Але в наведеному нами богослужбовому тексті Церква іменує її таїнством. Іменує її (смерть) таким чином, бо знає про інше таїнство – таїнство Воплочення, ставши причасником якого людина (не втрачаючи своєї особистої свободи) знаходить свободу від смерті.

«Що означає народження Бога від Діви? Як зійшлися воедино ества, між собою далекі? – Це таємниця», – пише про поєднання Божества і людства у Христі свт. Григорій Богослов. Боголюдство Христа – таємниця, оскільки воно невміщене для людського розуму. «Незлито, незмінно, нероздільно, нерозлучно», – визначає спосіб поєднання Божества і людства у Христі орос IV Вселенського Собору (451). Але що означає грецьке ὄρος <орос> або латинське terminus? Це «межа», «границя». У грецькій мові, якою Церква вперше сформулювала свої догмати (від грец. δόγμα, δόγματος <догма> – «рішення», «постанова»), всі чотири згаданих нами терміни починаються з заперечної частки «ἀ-»:

Грецький термін	Переклад	Значення терміна: в Христі Ісусі
ἀσυχῶτως <асінхитос>	незлито	Божественна і людська природи не злилися між собою
ἀτρέπτως <атрептос>	незмінно	Божественна природа не змінилася на людську; людська природа не розчинилася в Божественній
ἀδιαρέτως <адіеретос>	нероздільно	Божественна і людська природи не існують окремо одна від одної, вони не є двома різними особистостями
ἀχωρίστως <ахорістос>	нерозлучно	Божественна і людська природи ніколи не розлучалися і не розлучаться

Уявіть собі таку ситуацію: ви прилетіли до Рима і хочете потрапити на залізничний вокзал Терміні. *Де залізничний вокзал?* – запитуєте ви жителів Вічного Міста. І чуєте у відповідь: *Не йдіть ліворуч, не йдіть праворуч, не йдіть уперед, не йдіть назад...*

Що означає не йти у жодному з чотирьох напрямків? Зі звичної для нас точки зору, це означає стояти на місці. Тому, почувши таку відповідь, ви, скоріше за все, подумали б, що ваш співрозмовник несповна розуму або знущується. Але насправді визначення IV Вселенського Собору вимагає від нас, від нашої думки не просто йти «праворуч» або «ліворуч», а переосмислити саме поняття руху. Догмат (визначення) тут не розкриває, як саме поєднані природи. Чотири заперечення – це радше границя, межа, покладена Церквою між релігійним досвідом і хибною думкою. Ми не знаємо, «як саме» поєднані у Христі Божество і людство. Але знаємо, що наші слова перестануть свідчити про справжній релігійний досвід Кафолічної Церкви (від грец. καθολικός – «загальний», «цілковитий»), щойно наша думка переступить terminus, або заборонену межу, яка відділяє віру Церкви від приватної точки зору, що не володіє універсальністю (або, використовуючи «давню» термінологію, ересі).

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

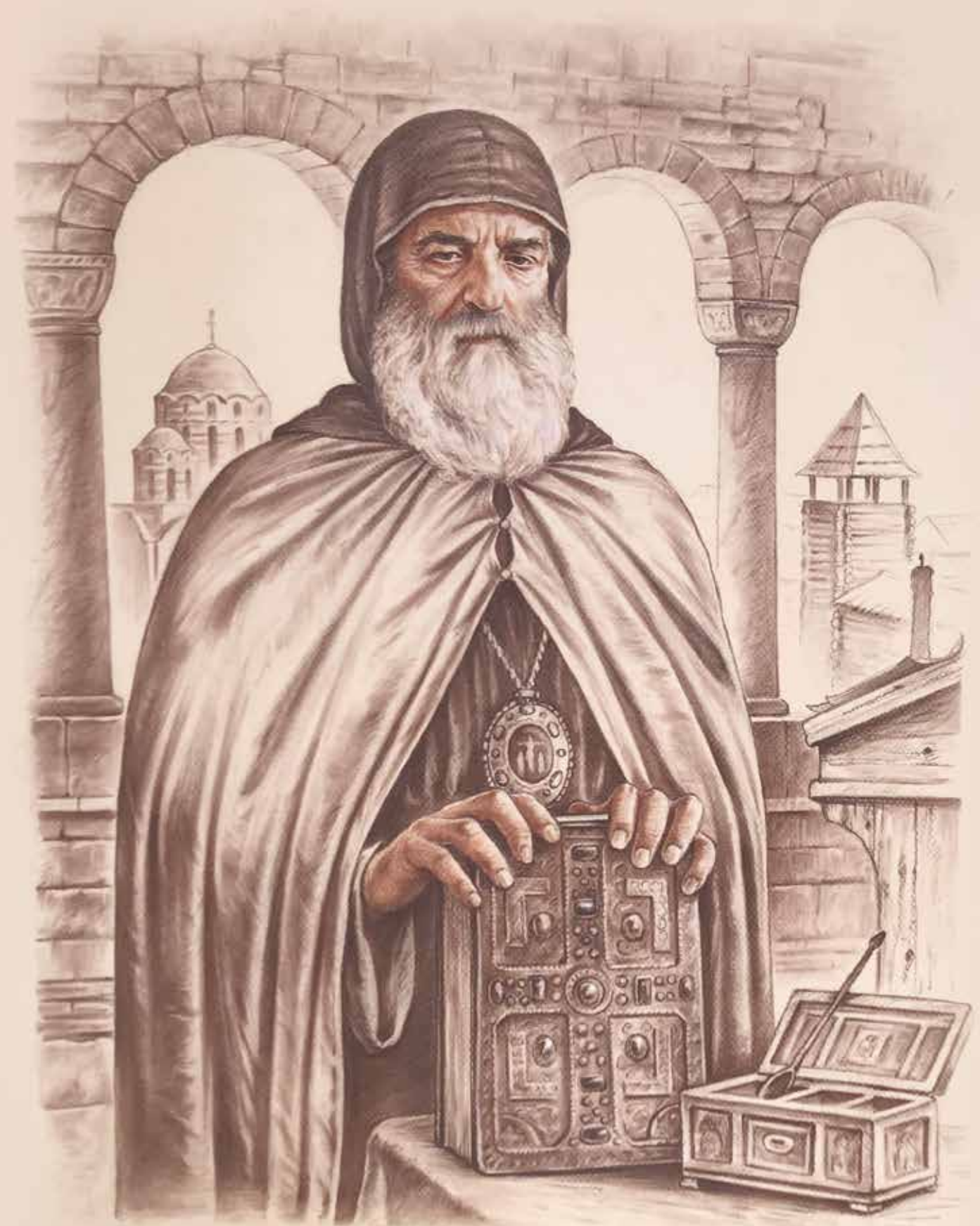
Рустинський літописець свідчить, що «був сей митрополит життя святого...» [5, с. 68], і серед своїх сучасників заслужив характеристики «миротворця», бо майже тричі мирив князів в міжусобиці, яка настала після смерті великого князя Мстислава-Федора Володимировича (1125 – 1132). Після упокоєння митрополита Микити (+ 1126) київська кафедра невідомо з яких причин залишалася вдовуючою чотири роки. Святитель Михаїл прибув до Києва тільки влітку 1130 року, відповідно пройшовши всі таїнства посвяти в Константинополі від Патріарха Іоана. Дійсно митрополиту Михаїлу II 1132 р., проживши всього лишень два роки під опікою князя київського Мстислава, який тримав твердо у покорі князів і був в «отця місто» [9, с. 149], прийшлося стати очевидцем міжкнязівської боротьби за Київ і за землі, які знаходилися в орбіті влади великих першопрестольних князів. Більш детально про ці події свідчить Новгородський літопис, який драматично їх характеризує: «Раздърася вся земля Русская» [10, с. 6]. У процесах примирення митрополит Київський Михаїл виявляв активність, хай навіть незавжди успішно [6, с. 296]. У 1134 р. він засудив спробу Ізяслава і Всеволода Мстиславичів

МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ МИХАІЛ II (1130 – 1147)

виступити з новгородцями проти Суздаля і Ростова. За свідченням того ж Новгородського літопису «митрополит посла заперещеніє на весь Новгород» [10, с. 6]. У відповідь новгородці до Києва відправили посланців на чолі з юр'євським ігуменом Ісайєю, щоб просити прощення. Відтак, митрополит сам направився до Новгорода і прибув зі славою 9 грудня. Однак зупинити протистояння святитель не зміг. Дізнавшись про намір Новгородського князя Всеволода далі воювати з суздальцями, митрополит захотів повернутися до Києва, але ні йому, ні свиті, не дали можливості це зробити, щоб не дізналися про це в Суздалі і Ростові. Тоді, згідно літопису, митрополит передрік новгородцям поразку, яка таки сталася на Ждані-горі у січні 1135 року і тільки у лютому митрополит прибув до Києва [10, с. 6].

З 1134 року розпочалася боротьба між Мономаховичами і Ольговичами переважно за Переяслав. Митрополит Михаїл став мирити і одних, і других. Спочатку примушення до цілування хреста не було успішним. Наприкінці 1135 року Всеволод Чернігівський з половцями вчергове порушив кордони Київського князівства і великий князь Ярополк звернувся до митрополита Михаїла: «Ярополк же зібрав був безліч воїв на нього із всіх земель, та, прийнявши милосердну розважливість, не вийшов на нього наспроти, ані вчинив кровопролиття, а, убоявшись Суда Божого, повів себе як менший серед них, хулу й докір прийняв на себе і од братів своїх, і од усіх, по-сказаному: «Любіте ворогів ваших». І вчинив він із ними мир у дванадцятий [день] січня [місяця], і цілували вони хреста межі собою, коли між ними ходив

Уявне зображення митрополита Київського і всієї Русі
МИХАІЛА II. Портрет пензля А. Орльонова з приватної
колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

Михаїл II
митрополит Київський і всієї Русі
(1130 – 1147)

Церква св. вмч. Федора Тирона 1132 р.

смирений митрополит Михаїл із хрестом. І дав Ярополк Ольговичам отчину їхню, чого вони й хотіли. І так утишив розважливий князь Ярополк борню ту лютую» [8, с. 189].

Утретє митрополиту Київському і всієї Русі Михаїлу II довелося виконувати роль миротворця після смерті великого князя Ярополка II Володимировича 1139 року. 22 лютого святий з славою зустрів нового Київського князя Вячеслава Володимировича, однак брат Ярополка не зумів утримати за собою столицю Русі. В перших числах березня до Києва підійшов Чернігівський князь Всеволод Ольгович: «Та Вячеслав насупроти не вийшов, не хочачи крові проливати, а повів себе як менший і вислав до нього митрополита [Михаїла], кажучи йому так: «Йди назад до Вишгорода, а я сьогодні піду в свою волость. А се тобі Київ». І вчинив так Всеволод: пішов до Вишгорода назад, [І] в той день Вячеслав пішов у свою волость, у Туров» [8, с. 191]. А за свідченням пізнішого Никонівського літопису «сътвори въ тотъ день князь великий Всеволодъ Ольговичъ съ отцемъ своимъ съ Михаиломъ митрополитомъ и з братиену своєю... пировиние светло... и раздаде о церквамъ и по монастыремъ милостыню многу» [11, с. 78].

Митрополиту Київському і всієї Русі Михаїлу II довелося вершити не тільки справи миру поміж князями, але й святити збудовані ними храми, закладені на добрий почин. Не пізніше початку 1132 року митрополит освячує великим чином церкву та монастир святого великомученика Федора Тирона, закладений великим Київським князем Мстиславом Володимировичем на честь свого небесного патрона у 1129 році. Унікальні дані про цю подію ми знаходимо в проложному житті князя Мстислава-Федора [6, с. 296]. На честь удалого походу князя до Литви митрополит Михаїл заклав у Києві церкву Богородиці Пирогощу. Будівництво та освячення храму було завершено 1136 року [8, с. 189]. Ще більш успішно була діяльність митрополита Київського і всієї Русі Михаїла II в управлінні Православною Церквою Русі. Перш за все, завершилася багаторічна справа з відкриттям єпископської кафедри у Смоленську і виведенням її зі складу Переяславської 1137 року: «Єпископом у Смоленськ був поставлений скопец Мануйло, гарний співак, що прийшов був із Греків утрюх [із Феодором та Ігнатієм] до благолюбивого князя Мстислава [Володимировича]; перед цим бо не було єпископа в Смоленську» [8, с. 189]. В установчій грамоті князя Смоленського Ростислава Мстиславича і підтверджувальній грамоті єпископа Смоленського Мануйла є дані про те, що «святий митрополит руський Михаїл» рішуче засуджував спроби в майбутньому «приложити сию єпископью опячь у Переяславстей єпископьи» [6, с. 297]. Цього ж року митрополит рукопоکлав ще одного єпископа Федора до м. Володимира на Волині. Такі ж адміністративні звершення робив святий Михаїл і в наступні роки свого керівництва Церквою Русі. Під 1141 роком Літопис повідомляє про поставлення митрополитом Михаїлом єпископа Євфимія до Переяслава [8, с. 193]. Кафедра була вдовуючою багато років, у зв'язку з конфліктом навколо нової Смоленської єпископії. Непослух митрополиту у справах церковних міг чинити Переяславський князь Андрій Володимирович та місцеве духовенство. В наступні роки – 1143 митрополит Михаїл поставив єпископів до Чернігова Онуфрія, до Полоцька Косьму, а наступного 1144 – Іоакима до Турова [8, с. 195 – 196].

Подальші події на теренах Київської держави тягарем відобразились на митрополиті Михаїлі

у його керівництві Церквою. Загадкове його зникнення зі сторінок літописів багато хто з істориків пояснює вимушеним від'їздом до Константинополя нібито у 1145 році. Перед тим митрополит Михаїл наклав заборону-інтердикт, і як свідчили два єпископи на Соборі у Києві 1147 року: «Ми оба взяли од Михаїла од митрополита рукописання, що не належить нам без митрополита у святій Софії служити» [8, с. 208]. Які ж були причини такої поведінки митрополита і чи справді святий вимушено покинув Київську кафедру? Історик Церкви митрополит Євгеній Болховітінюв каже чітко, що святий Михаїл II, який старався примирити від міжусобної боротьби наших князів, залишив свій престол у 1145 р., і помер у Константинополі 1147 року. Відтак, дослідник джерела не називає [1, с. 89]. Архієпископ Філарет Гумілевський також вказує на ці самі причини, але додає: «Сей произвольный поступок не мог нравиться России, однакож ожидали возвращения или смерти Михаила» [4, с. 118]. Митрополит Макарій Булгаков також нагадував нам про ті самі причини втечі святого Михаїла з Києва, зауважуючи, що «о кончине митрополита Михаила в Царьграде говорит только каталог Новг. Соф. библиотеки» і через це визначити більш точніше подальшу долю первоєрарха немає можливості [2, с. 462]. Історик В. Татищев вважав, що митрополит Михаїл помер у Києві 1147 році і не покидав своєї кафедри аж до смерті [12, с. 206]. Ще один історик протоієрей Петро Лебединцев досить аргументовано у своїй капітальній розвідці про митрополита Михаїла II доводить, що Київський святий залишався на своїй кафедрі до кінця днів, однак, не витримавши боротьби за Київ при Ізяславі II Мстиславичеві (1146 – 1154), міг бути видалений у 1146 році до Печерського монастиря і постригтися в схиму, закінчивши там своє життя [7, с. 327]. Підставу своїм доводам П. Лебединцев знаходив в іншого історика Церкви Є. Голубинського, який стверджував, що «междоусобия князей в до-монгольский период были у нас так обычны, что если бы митрополиты хотели оставлять из за них престол, то не один из них не оставался бы до смерти» [3, с. 301].

Київському святому належить знайдена на території Румунії печатка з зображенням Божої Матері «Знамення» і грецьким написом на звороті

«Печать Михаїла, архипастыря Россіи» [13, с. 48]. Отже, найімовірніше митрополит Михаїл II закінчив своє життя в Києво-Печерському монастирі і покладений був 1147 року в Антонієвих печерах. За свідченням Густинського літопису: «У той же рік переставився Михаїл-митрополит, і було сум'яття велике поміж духовних. Ізяслав-бо Мстиславич київський зібрав на собор єпископів і повелів їм самим, без патріарха, посвятити собі на митрополита Климентія Смолянина, якого він сам їм вибрав» [5, с. 72].

Література:

1. Болховітінюв Євгеній, митрополит. Вибрані праці з історії Києва / Є. Болховітінюв / Упор., вст. ст. та додатки Тетяни Ананьєвої. – К.: Либідь, 1995. – 488 с.
2. Булгаков Макарій, митрополит. История Русской Церкви. Кн. 2. История Русской Церкви в период совершенной зависимости ее от Константинопольского патриарха (988 – 1240) / Макарій Булгаков. – М.: Издательство Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1995. – 704 с.
3. Голубинский Е. Е. История Русской Церкви / Е. Е. Голубинский / Т. 1. Период первый Киевский или домонгольский. Первая половина тома. – М., 1997. – 966 с.
4. Гумилевский Филарет, архиепископ. История Русской Церкви в пяти периодах / Филарет Гумилевский. – М.: Издательство Сретенского монастыря, 2001. – 840 с.
5. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки / Упорядн. та перекл.: Густинський літопис В. Крекотень, Літопис Самійла Величка В. Шевчук, Літопис Грабянки Р. Іванченко. – К: Дніпро, 2006. – 976 с.
6. Карпов А. Ю. Русская Церковь X – XIII. Биографический словарь / А. Ю. Карпов. – М.: Квадрига, 2016. – 472 с.
7. Лебединцев Петр, протоиерей. Михаил, митрополит Киевский XII века / Петр Лебединцев // Киевская Старина. – К., 1892. – № 12. – С. 323 – 336.
8. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця. Відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – 592 с.
9. Полонська-Василенко Н. Історія України / Н. Полонська-Василенко: у 2 томах – Т. 1. До середини XVII століття. – К.: Либідь, 1992. – 640 с.
10. Полное собрание русских летописей изданное по высочайшему повелению Археологическою комиссией. Т. III. Новгородские летописи. – СПб., 1841. – 316 с.
11. Русская летопись по Никонову списку. / Изданная под смотрением имп. Академии наук. – Ч. II. – СПб, 1767—1792. – 388 с.
12. Татищев В. История Российская: в 3-х т. – Т. 2. Василий Татищев. – М.: АСТ: Ермак, 2005. – 732 с.
13. Янин В. Л., Гайдуков П. Г. Актовые печати Древней Руси X – XII вв. / В. Л. Янин, П. Г. Гайдуков. – Т. III. – М., ИНТРАДА, 1998. – 502 с.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ХРАМУ НА ЧЕСТЬ СВЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ ЧУДОТВОРЦЯ У КРОПИВНИЦЬКІЙ ЄПАРХІЇ

Перебуваючи з архіпастирським візитом у Кропивницькій єпархії Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 5 вересня 2020 року звершив освячення храму на честь святителя Миколая Чудотворця села Новогорівка та Божественну літургію у ньому.

Його Блаженству співслужили митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, єпископ Кропивницький і Голованівський Марк, настоятель храму священник Олександр Михайленко та місцеве духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська

молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Після відправи Блаженніший владика відзначив фундаторів і благодійників храму церковними нагородами та відвідав на подвір'ї парафії святковий концерт української народної пісні.

Днем раніше у рамках першого архіпастирського візиту до Кропивницької єпархії Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній зустрівся з новопризначеним головою Кіровоградської обласної державної адміністрації Андрієм Назаренком.

На зустрічі також були присутні єпископ Кропивницький і Голованівський Марк, секретар Кропивницької єпархії протоієрей Іван Шубин, начальник управління комунікацій з громадськістю ОДА Віталій Останній та речниця голови ОДА Олена Данилишин.

Предстоятель помісної Української Православної Церкви привітав Андрія Назаренка з призначенням на відповідальну посаду та побажав йому наснаги і Божої допомоги у праці на благо народу України. Під час зустрічі було також обговорено ряд актуальних питань, які становлять предмет спільного зацікавлення. Мова йшла про протидію розповсюдженню коронавірусної інфекції, ситуацію на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей і в анексованому Криму. Окрім того, сторони торкнулися питання психологічної реабілітації українських військовослужбовців, капеланського служіння та патріотичного виховання молоді.

Згодом Митрополит Епіфаній та єпископ Марк провели пресконференцію в офісі Центральноукраїнського бюро новин (CBN), під час якої відповіли на запитання представників ЗМІ.

ПЕРШОСВЯТИТЕЛЬСЬКИЙ ВІЗИТ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ДО МІСТА МАРІУПОЛЯ ДОНЕЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 15 вересня 2020 року під час першосвятительського візиту в місто Маріуполь звершив молебень за Україну, освятив скульптурний образ Архангела Божого Михаїла та унікальний петриківський розпис кафедрального храму святителя Петра (Могили). Це перший у світі храм таких розмірів, розписаний традиційним петриківським орнаментом, і він вже увійшов до Книги рекордів України.

Під час богослужіння Предстоятелю Православної Церкви України співслужили архієпископ Донецький і Маріупольський Сергій, єпископ Слов'янський Всеволод, благочинний Маріупольського округу, настоятель храму протоієрей Уар та запрошене духовенство. За богослужінням молилися капелани, захисники Батьківщини та віряни, а також Голова Донецької облдержадміністрації, керівник обласної військово-цивільної адміністрації Павло Кириленко, Командувач Об'єднаних сил генерал-лейтенант Володимир Кравченко, Начальник Головного управління Національної поліції в Донецькій області Микола Семенишин, секретар Маріупольської міської ради Степан Махсма.

Після освячення Його Блаженство звернувся із першосвятительським словом: «Храм святителя Петра (Могили) у Маріуполі, біля якого сьогодні ми підносимо свої молитви, став унікальним місцем,

знаним у всій Україні. Тому що немає подібного храму за площею таких унікальних розписів петриківкою, як ваш храм, в якому ви повсякденно підносите свої молитви до Бога», – сказав Митрополит Епіфаній. Предстоятель за заслуги перед помісною Українською Православною Церквою відзначив Орденом святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня Павла Кириленка, Кирила Долімбаєва, Олександра Лашина, Вадима Бойченка, Степана Махсму; Медаллю за жертвність і любов до України Ігоря Макогона, Аліну Певну, Анатолія Тимченка, Івана Іварлака, Ніну Павлюк, Олену Музику, Володимира Нікітіна; Орденом святого архістратига Михаїла II ступеня Миколу Семенишина; Орденом святої рівноапостольної княгині Ольги художницю Ольгу Черьомушкіну. Також Його Блаженство висловив вдячність керуючому єпархією архієпископу Сергію та вручив іменний хрест Предстоятеля настоятелю парафії протоієрею Уару Перетятку. Завершилося богослужіння уставним многоліттям.

Цього ж дня Митрополит Епіфаній звершив освячення дзвіниці храму святої рівноапостольної княгині Ольги у Маріуполі. Предстоятель помісної Української Православної Церкви після освячення звернувся до вірян із архіпастирським словом. На завершення Митрополит Епіфаній вручив іменний хрест Предстоятеля настоятелю парафії протоієрею Олександру Ліщуку.

КИЄВО-МИХАЙЛІВСЬКИЙ ВИДУБИЦЬКИЙ МОНАСТІР ВІДСВЯТКУВАВ ХРАМОВЕ СВЯТО

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 вересня 2020 року, у день спомину чуда архістратига Михаїла в Хонах, очолив Божественну літургію у Свято-Михайлівському Видубицькому монастирі міста Києва, який цього дня відзначає престольне свято. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Львівський і Сокальський Димитрій, митрополит

Переяславський і Вишневський Олександр, єпископ Одеський і Балтський Павло, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Наприкінці богослужіння відбувся урочистий хресний хід, після якого Його Блаженство звернувся до вірян із першосвятительським словом та привітав усіх зі святом, розповівши про історію монастиря, який цьогогоріч відзначає 950 років з часу першої літописної згадки.

АРХІПАСТИРСЬКИЙ ВІЗИТ ДО ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 20 вересня 2020 року прибув до Хмельницької єпархії. В обласному центрі Його Блаженство у співслужінні митрополита Хмельницького і Кам'янець-Подільського Антонія та місцевого духовенства звершив на території храмового комплексу на честь всіх святих землі української освячення скульптурних композицій Божої Матері та святого апостола Андрія Первозванного – просвітителя Руси-України. На спільній молитві були присутні і представники місцевої влади: Хмельницький міський голова Олександр Симчишин, голова Хмельницької обласної державної адміністрації Дмитро Габінет та голова Хмельницької обласної ради Михайло Загородний.

Після освячення Предстоятель помісної Української Православної Церкви звернувся до присутніх з першосвятительським словом: «Святий апостол Андрій Первозваний є основоположником нашої Церкви. Отже ми можемо говорити про майже двохтисячолітню історію, на відміну від наших сусідів, які бажають привласнити її, переписати і змінити. Незабаром 30-літній ювілей відновлення і нашої державної незалежності, без якої ми не мали б незалежності церковної. Господь сподобив нас цього великого дару – ми входимо в число інших помісних Православних Церков, нас визнають і ми продовжуємо йти шляхом визнання», – зокрема сказав Митрополит Епіфаній. Також Предстоятель закликав усіх дотримуватися необхідних норм, які покликані вберегти від згубної пошесті – небезпечної коронавірусної хвороби. Висловлюючи подяку тим, хто сприяє розбудові Православної Церкви України, Його Блаженство відзначив меценатів та благодійників церковними нагородами. Окрім того, іменного хреста Предстоятеля були удостоєні настоятель парафії на честь всіх святих землі української

протоіерей Володимир Марущак та головний капелан Хмельницької єпархії протоіерей Дмитро Махота. На завершення митрополит Антоній, настоятель храму та представники влади висловили Блаженнішому владыці та громаді слова вітань і вдячності за спільну молитву.

У другий день архіпастирського візиту до Хмельницької єпархії, 21 вересня 2020 року, Предстоятель Православної Церкви України звершив освячення престолу і храму на честь Покрови Пресвятої Богородиці у селі Щаснівка Волочиського району Хмельницької області та першу Божественну літургію у ньому. Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Хмельницький і Кам'янець-Подільський Антоній, архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор, єпископ Дунаєвецький Марк, єпископ Шепетівський Адріан, настоятель храму протоіерей Роман Сокальський та запрошене духовенство. За богослужінням молилися місцеві віряни та представники влади: міський голова Волочиська Костянтин Черніченко та народні депутати Володимир Ар'єв та Сергій Лабазюк.

Під час відправи Митрополит Епіфаній відзначив настоятеля храму черговою священничою нагородою – хрестом з прикрасами і вручив йому іменний хрест Предстоятеля. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив проповідь на тему сьогоднішнього дванадцятого свята – Різдва Пресвятої Богородиці.

Наприкінці святкової відправи Блаженніший владика відзначив церковними нагородами фундаторів й благодійників храму, зокрема родину Аліни і Олексія Ковалів, а також звершив освячення скульптурної композиції Пресвятої Богородиці.

ВИЗНАЧЕНО СКЛАД СВЯЩЕННОГО СИНОДУ НА ЗИМОВИЙ СИНОДАЛЬНИЙ ПЕРІОД

1 вересня 2020 р. Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній визначив склад Священного Синоду на зимовий синодальний період (1 вересня 2020 р. – 28 лютого 2021 р.) Окрім Головуючого та постійних членів Синоду митрополита Львівського Макарія та митрополита Вінницького і Барського Симеона, відповідно до п. 1 розділу V Статуту на вказаний період членами Синоду є: Андрій, митрополит Галицький, керуючий Івано-Франківською єпархією; Володимир, митрополит Миколаївський і Богоявленський; Михаїл, митрополит Луцький і Волинський; Мефодій, архієпископ Сумський і Охтирський; Михаїл, архієпископ Вінницький і Тульчинський; Нестор, архієпископ Тернопільський і Кременецький; Афанасій, архієпископ Харківський і Ізюмський; Матфей, єпископ Володимир-Волинський і Турійський; Павло, єпископ Одеський і Балтський.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗВЕРШИВ МОЛЕБЕНЬ З НАГОДИ ПОЧАТКУ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ В КПБА

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 1 вересня 2020 року очолив

молебень з нагоди початку нового навчального року в Київській православній богословській академії. Разом із Предстоятелем помісної Української Православної Церкви в академічному храмі святого апостола і євангелиста Іоана Богослова молилися ректор протоієрей Олександр Трофимлюк та викладачі й студенти академії. Наприкінці богослужіння Його Блаженство звернувся до студентів із настановчим словом. «Невидима боротьба із загрозою, яка діє у всьому світі, триває. Тому сьогодні ми не в повноті, але все одно зібралися в академічному храмі, щоб разом попросити у Бога благословення на новий навчальний рік. Час перебування у стінах академії є особливим, коли ви здобуєте знання і духовно вдосконалюєтеся. Це фундамент, на якому ви будуватимете свій досвід. Тож перебуваючи в духовній школі майте найперше за мудрого учителя, доброго радника і друга – Господа нашого Ісуса Христа, до якого ми сьогодні підносимо свої молитви, щоб Його благодать укріплювала ваші духовні і фізичні сили», – зокрема сказав Блаженніший владика. На завершення відправи Митрополит Епіфаній окропив присутніх освяченою водою.

РАЗОМ З ЧЛЕНАМИ ВРЦІРО МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВІДВІДАВ ВЕРХОВНУ РАДУ З НАГОДИ ВІДКРИТТЯ ЧЕРГОВОЇ СЕСІЇ

На запрошення голови Верховної Ради України Дмитра Разумкова Блаженніший Митрополит

Київський і всієї України Епіфаній, який також є черговим головуєчим у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій, 1 вересня 2020 року відвідав засідання Верховної Ради з нагоди урочистого відкриття четвертої сесії дев'ятого скликання. Предстоятеля помісної Української Православної Церкви супроводжував архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. У засіданні також взяли участь й інші глави конфесій та представники релігійних об'єднань – членів Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ МИКИТОЮ ПОТУРАЄВИМ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 4 вересня 2020 року зустрівся з народним депутатом України, головою Комітету

Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики Микитою Потураєвим. Предстоятель помісної Української Православної Церкви обговорив з високоповажним гостем низку суспільно важливих питань. Зокрема, мова йшла про загрозливу ситуацію з релігійною свободою в тимчасово окупованому Криму і постійні намагання окупаційної влади витіснити з території півострову Православну Церкву України. На завершення зустрічі Блаженніший владика відзначив Микиту Потураєва орденом святого Архістратиґа Михаїла другого ступеня та привітав його з 50-літтям.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ТРИНАДЦЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У тринадцяту неділю після П'ятидесятниці, 6 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили митрополит Сімферопольський і Кримський Климент, всечесна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

На завершення недільної відправи було звершено молебень, під час якого Митрополит Епіфаній виголосив молитву за Україну.

У СЕЛІ ЗЕЛЕНЬКІВ НА ЧЕРКАЩИНІ ОСВЯЧЕНО НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ НА ЧЕШТЬ ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО

29 серпня 2020 року у селі Зеленьків Тальнівського району Черкаської області митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан освятив новозбудований храм на честь Преображення Господнього. По завершенні освячення у храмі було звершено першу святкову Божественну літургію.

За богослужінням архіпастирю співслужив настоятель парафії Тальнівський благочинний протоієрей Михаїл Василюк, а також духовенство Черкаської єпархії. Молитовно розділили радість свята жителі села Зеленьків, а також гості з усієї Тальнівщини.

Перед початком освячення відбулася урочиста частина свята. Митрополит Іоан, а також отець Михаїл висловили слова подяки фундаторам та меценатам новозбудованого храму. За вагомий особистий внесок у розбудову Помісної Української Православної Церкви митрополит Іоан, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, відзначив високими церковними нагородами фундаторів та благодійників храму.

За богослужінням у проповіді митрополит Іоан розповів вірянам про значення храму у житті християн.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З КЕРІВНИЦТВОМ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ КИЇВЩИНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 8 вересня 2020 року зустрівся з начальником Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби України у місті Києві та Київській області Вячеславом Гузем та його заступником Дмитром Лемешем.

На зустрічі також були присутні єпископ Харківський і Богодухівський Митрофан та протоієрей Ігор Лавришин.

Предстоятель помісної Української Православної Церкви обговорив із високоповажними гостями актуальну ситуацію із життя столичного регіону та відзначив Вячеслава Гузя та Дмитра Лемеша високими церковними нагородами.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВІДЗНАЧИВ СТОЛИЧНИХ МЕДИКІВ

Предстоятель Православної Церкви України 8 вересня 2020 року зустрівся зі столичними медиками. Цього дня до Його Блаженства завітали ректор Національної медичної академії

післядипломної освіти імені П. Л. Шупика Юрій Вороненко, директор Інституту сімейної медицини Олег Шекера та головний лікар Інституту урології Національної академії медичних наук України Валентина Хіміч. На зустрічі також був присутній директор Інститут Церкви і суспільства, професор Святослав Чокалюк.

За заслуги перед помісною Українською Православною Церквою, побожним народом та за жертвне служіння у збереженні дару життя Блаженніший владика нагородив високоповажних гостей відзнаками святого великомученика і цілителя Пантелеймона.

МИТРОПОЛИТ СИМЕОН ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ОНОВЛЕНОГО ПРЕСТОЛУ ХРАМУ СВЯТОГО ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРІЯ СОЛУНСЬКОГО

У день пам'яті святих мучеників Адріана і Наталії, 8 вересня 2020 року, митрополит

Вінницький і Барський Симеон звершив освячення оновленого Престолу храму святого великомученика Димитрія Солунського у селі Верхівка Барського району Вінницької області. Після освячення була відправлена Божественна літургія, за якою митрополиту Симеону співслужили клірики Вінницько-Барської та Вінницько-Тулчинської єпархій. Під час літургії підносились молитви про справедливий мир для України та припинення епідемії.

По закінченні Літургії відбувся хресний хід та молебень перед іконою святих мучеників Адріана і Наталії. Владика Симеон привітав виконуючого обов'язки настоятеля протоієрея Димитрія Пилиня та усіх парафіян з освяченням Престолу. Архіпастир відзначив, що впродовж останнього року стараннями громади та місцевих благодійників у храмі було проведено багато робіт з його ремонту. Зокрема були замінені вікна, пофарбовані стіни та інше. Представники громади подякували отцю Димитрію за труди на благо Церкви та храму і подарували митру.

З благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія митрополит Симеон нагородив благодійників та активних членів релігійної громади медалями Православної Церковної України та грамотами. Окремі парафіяни були відзначені благословенними грамотами митрополита Симеона.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОМ УКРАЇНИ – МІНІСТРОМ З ПИТАНЬ СТРАТЕГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 10 вересня 2020 року провів зустріч з Віце-прем'єр-міністром України – Міністром з питань стратегічних галузей промисловості України Олегом Уруським. Предстоятель помісної Української Православної Церкви обговорив з високоповажним гостем

економічну та соціально-політичну ситуацію в нашій державі.

Олег Урусський розповів Його Блаженству про роботу очолюваного ним міністерства та ті виклики, які постають перед урядом в контексті становлення української економіки та пандемії коронавірусної хвороби.

Також мова йшла про ситуацію на Донбасі. Зокрема, Митрополит Епіфаній наголосив на необхідності консолідованої діяльності всіх державних інституцій, щоби продовжити забезпечення Збройних сил України необхідними ресурсами для захисту Батьківщини.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРОВІВ РОБОЧУ ЗУСТРІЧ З КЕРІВНИЦТВОМ СУВД

Предстоятель Православної Церкви України 10 вересня 2020 року зустрівся з капеланами Синодального управління військового духовенства, яке очолює митрополит

Черкаський і Чигиринський Іоан. Під час спілкування було обговорено ряд нагальних питань щодо функціонування Синодального управління та процес спільної роботи над новим законопроектом про військове капеланство. Окрім того, Його Блаженство видав укази про призначення профільних заступників голови СУВД.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В ДЕНЬ УСІКНОВЕННЯ ГЛАВИ ПРЕДТЕЧІ І ХРЕСТИТЕЛЯ ГОСПОДНЬОГО ІОАНА

В день Усікновення глави Предтечі і Хрестителя Господнього Іоана, 11 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужила всечесна братія Золотоверхої обители та запрошене духовенство. За богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

ЄПИСКОП МИТРОФАН БЛАГОСЛОВИВ ПРИСЯГУ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВОГО ІНСТИТУТУ ТАНКОВИХ ВІЙСЬК

У Військовому інституті танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

12 вересня 2020 року на передодні Дня танкістів, яке щорічно відзначається в Україні у другу неділю вересня, курсанти першого курсу урочисто склали Військову присягу на вірність Українському народові.

За доброю традицією єпископ Харківський і Богодухівський Митрофан благословив першокурсників на добру ратну службу та успішне навчання й окропив їх освяченою водою.

Урочисті заходи розпочалися з покладання квітів до пам'ятників випускникам навчального закладу Героям України капітану Сергію Колодію та капітану Олександрю Лавренку.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ У ЧОТИРНАДЦЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У чотирнадцяту неділю після П'ятидесятниці, 13 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній

звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили митрополит Сімферопольський і Кримський Климент, всечесна братія Золотоверхої обители та запрошене духовенство.

Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

На завершення недільної відправи було звершено молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ.

МИТРОПОЛИТ ДИМИТРІЙ ОЧОЛИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ НА ЦІЛЮЩОМУ ДЖЕРЕЛІ ПРИСІЛКА ЗАГЛИНА В РАМКАХ ЩОРІЧНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ПРОЩІ

У 14-ту неділю після П'ятидесятниці, 13 вересня 2020 року, в день свята Покладення чесного пояса Пресвятої Богородиці, Високопреосвященний митрополит Львівський і Сокальський Димитрій відвідав Жовківське благочиння і звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого на цілющому джерелі присілка Заглина (с. Монастирок) – місці чудесного явлення Божої Матері.

Це щорічне богослужіння відбувається в рамках Всеукраїнської прощі, що традиційно організовується до цього святого місця в день відпустового свята.

Зі словом вітання на адресу очільника епархії звернувся Жовківський благочинний протоієрей Стефан Кіндрат.

За Божественною літургією митрополиту Димитрію співслужили архієпископ Рівненський і Острозький Лларіон, архієпископ Дрогобицький і Самбірський Яків та численне духовенство Львівсько-Сокальської і сусідніх епархій. Після причастя на закінчення Літургії з повчальним словом до паломників звернувся митрополит Димитрій.

За спільне звершене богослужіння митрополиту Димитрію, архієпископам Якову й Лларіону й усьому духовенству та прочанам подякував настоятель місцевих храмів протоієрей Ярослав Кунинець.

Насамкінець Високопреосвященний митрополит Димитрій з ієрархами та духовенством спустилися до цілющого джерела і прочитали Акафіст до Божої Матері.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З КОМАНДУВАЧЕМ МЕДИЧНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 14 вересня 2020 року зустрівся з Командувачем Медичних сил Збройних Сил України, генерал-майором медичної служби

Ігорем Хоменком. На зустрічі також був присутній настоятель храму Покрови Пресвятої Богородиці, що діє на території Національного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь», протоієрей Олег Скарнар.

Предстоятель Православної Церкви України обговорив з високоповажним гостем епідеміологічну ситуацію та діяльність військових капеланів.

За жертвне служіння у збереженні дару життя та заслуги перед помісною Українською Православною Церквою Митрополит Епіфаній нагородив Ігоря Хоменка відзнакою святого великомученика і цілителя Пантелеїмона. Також отець Олег презентував Його Блаженству спільний проект з Національним військово-медичним клінічним центром Міністерства оборони України – хронікальний фотоальбом «Під благодатним Покровом: від Пасхи до Пасхи», що налічує близько тисячі фотографій та архівних документів присвячених історії храму на честь Покрову Пресвятої Богородиці при Київському військовому шпиталі.

У ВІННИЦІ ВІДЗНАЧИЛИ СОБОР ВІННИЦЬКИХ СВЯТИХ ТА ДЕНЬ ТЕЗОІМЕНИТСТВА МИТРОПОЛИТА СИМЕОНА

14 вересня 2020 року, у свято Собору Вінницьких святих, в день церковного Новоліття та день пам'яті преподобного Симеона Стовпника,

у Спасо-Преображенському кафедральному соборі міста Вінниці була звершена урочиста Божественна літургія. Очолив богослужіння митрополит Вінницький і Барський Симеон у співслужінні митрополита Вінницького і Брацлавського Романа, митрополита Хмельницького і Кам'янець-Подільського Антонія, кліриків Вінницько-Барської епархії та гостей у священному сані. Під час літургії, з нагоди Дня тезоіменитства митрополита Симеона, підносилися особливі прохання за Архієпископа. Після літургії був звершений молебень всім святим землі Вінницької і преподобному Симеону Стовпнику. Після закінчення богослужіння владика Симеон привітав паству зі святом святих Вінницької землі. Зі словами вітань до митрополита Симеона звернувся владика Роман та Антоній. Архієпископі побажали імениннику міцного здоров'я, миру та Божого благословення у його архієпископських трудах. Зі словами вітання від імені духовенства до митрополита Симеона звернувся ключар Спасо-Преображенського кафедрального собору протоієрей Віталій Голоскевич. До вітань приєднався депутат Вінницької обласної ради Валерій Коровій.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ ЧИН ПОХОРОНУ ПРОТОІЄРЕЯ ВАЛЕРІЯ СЕМАНЦО

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 16 вересня 2020 року звершив на подвір'ї храму на честь Ікони Божої Матері «Живоносне Джерело» чин похорону новопреставленого протоієрея Валерія Семанцо. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили єпископ Фастівський Володимир, єпископ Запорізький і Мелітопольський Фотій та численне духовенство. За богослужінням молилися рідні, близькі та паства спочилого протоієрея Валерія. Перед початком відправи Його Блаженство звернувся до присутніх зі словом.

«Сьогодні ми зібралися, щоб провести в останню путь людину, яка багато потрудилася для розбудови помісної Української Православної Церкви. Отець Валерій не сумнівався в обраному шляху, він радів, що дожив до того, про що мріяли багато українців – отримання Томосу про автокефалію нашої Церкви. Це сталося завдяки і його праці. Будучи викладачем він виховав не одне покоління священників, які зараз розбудовують Церкву по всій Україні. На цьому місці, де ми зараз стоїмо, раніше була руїна і саме протоієрей Валерій поклав основу свого життя, для розбудови цього храму і духовного центру, які назавжди залишаться, як пам'ять про нього», – зокрема сказав Митрополит Епіфаній. Перед чином похорону була звершена Божественна літургія, яку очолив архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій у співслужінні єпископа Запорізького і Мелітопольського Фотія, духовенства храму, ректора та викладачів Київської православної богословської академії та духовенства Київської епархії.

АРХІЄПІСКОП СЕРГІЙ ВЗЯВ УЧАТЬ В ЗАХОДАХ, ПРИСВЯЧЕНИХ ДНЮ РЯТІВНИКА

Архієпископ Донецький і Маріупольський Сергій 17 вересня 2020 року у Маріуполі взяв участь в урочистих заходах, присвячених Дню рятівника. Керуючий епархією привітав рятівників із професійним святом і нагородив їх

Архієрейськими грамотами. «Ці офіцери і рядові – справжні герої. Ціною власного здоров'я, а інколи і життя, вони захищають і рятують людей від великої небезпеки. Дай Бог, щоб ці славні українські воїни-рятівники поверталися з бойових завдань живими і здоровими!», – зазначив архієпископ Сергій.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ В УРОЧИСТОМУ ВІДКРИТТІ ФОНТАНУ ЗІ СКУЛЬПТУРНОЮ КОМПОЗИЦІЄЮ АРХІСТРАТИГА МИХАЇЛА

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 19 вересня 2020 року взяв участь в урочистому відкритті фонтану зі скульптурною композицією архістратига Михаїла у парку «Володимирська гірка», поруч із Михайлівським

Золотоверхим монастирем. Його Блаженство супроводжував митрополит Переяславський і Вишневський Олександр. «Хочу подякувати усім, хто долучився до зведення цієї прекрасної скульптури. Цей добрий задум, який втілений в життя, буде прикрашати й духовно збагачувати нашу столицю. Символічно, що на цій сфері під архангелом Михаїлом зображені наші древні святині: Свята Софія Київська, Михайлівський Золотоверхий монастир, Києво-Печерська лавра і Видубицький монастир, які засвідчують, що ми маємо тисячолітню історію і що наша Українська держава й наша Українська Церква справді мають древне історичне коріння», – зокрема сказав звертаючись до присутніх Митрополит Епіфаній, який наразі є головою у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій.

Окрім того, Блаженніший владика висловив побажання про те, щоби з допомогою Божою неоголошена війна на Сході України незабаром завершилася нашою перемогою, було повернено окупований Крим та подолано пандемію небезпечної коронавірусної хвороби. На захід, який очолив Київський міський голова Віталій Кличко, також завітали представники ВРЦіРО.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У П'ЯТНАДЦЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У п'ятнадцяту неділю після П'ятидесятниці, яка ще називається неділею перед Воздвиженням,

20 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Напередодні було відслужене Всенічне бдіння. Його Блаженству співслужили єпископ Одеський і Балтський Павло, всечесна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Наприкінці недільної відправи було звершено молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З ПРЕДСТАВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Предстоятель Православної Церкви України 22 вересня 2020 року зустрівся з представниками вищого та старшого офіцерського складу Національної гвардії України. Цього дня до Його Блаженства завітали тимчасово виконуючий обов'язки заступника командувача Національної гвардії України полковник Костянтин Плетко, начальник управління авіації Головного управління Національної гвардії України генерал-майор

Віктор Сліпченко, заступник начальника управління командних пунктів Головного управління Національної гвардії України полковник Володимир Барзюк та начальник служби з питань військового духовенства Головного управління Національної гвардії України полковник Олександр Іздебський. На зустрічі також був присутній заступник голови Синодального управління військового духовенства по співпраці з Національною гвардією України протоієрей Іван Михайлишин. Митрополит Епіфаній обговорив з високоповажними гостями пастирську діяльність військових капеланів ПЦУ та ситуацію на Донбасі, а також нагородив їх медалями святого великомученика Юрія Переможця.

АРХІЄПИСКОП НЕСТОР БЛАГОСЛОВИВ УЧАСНИКІВ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «ГУРБИ-АНТОНІВЦІ-2020»

Голова Синодального управління взаємодії з молодіжно-патріотичними громадськими об'єднаннями архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор взяв участь в урочистій церемонії відкриття найбільшої в Україні військово-патріотичної гри «Гурби-Антонівці-2020». Владика Нестор поблагословив учасників теренової гри, наголосивши на важливості таких заходів, які спонукають молодь до

самовдосконалення, вчать діяти у команді, а головне – прищеплюють любов до України. Учасниками цьогорічної гри «Гурби-Антонівці», яка відбулася з 17 по 20 вересня, стали понад півтори сотні хлопців та дівчат віком від 18 до 29 років з Тернополя, Києва, Івано-Франківська, Львова, Житомира та інших міст України. «Гурби-Антонівці2 – найбільша в Україні теренова гра, спрямована на вшанування героїв боротьби Українського народу за незалежність і територіальну цілісність України». Учасники гри протягом трьох діб живуть у лісі та відтворюють партизанську боротьбу на місці бою УПА проти НКВС, який відбувся з 21 по 25 квітня 1944 року. Цього року гра відбувається з дотриманням обмежувальних заходів. Через карантин «Гурби-Антонівці» вперше проводять не навесні, а восени. Гарт теренової гри «Гурби-Антонівці» вже пройшли тисячі хлопців та дівчат з усієї України.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ МОЛЕБЕНЬ СЯТИМ БОГООТЦЯМ ІОАКИМУ ТА АННІ ЯК ПОКРОВИТЕЛЯМ СІМ'Ї

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 22 вересня 2020 року, відповідно до розпорядження, звершив у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі молебень сятим богоотцям Іоакиму та Анні як покровителям сім'ї із молитовними проханнями про мир та злагоду у родинах, добре виховання дітей, про духовні блага і земний достаток.

Його Блаженству співслужили братія Золотоверхої обителі, запрошене духовенство та виконуючий обов'язки голови Синодального управління у справах сім'ї священник Іван Гищук.

«Церква завжди виступала і буде виступати за підтримання традиційних сімейних цінностей, тому що сім'я – це не лише суспільна основа української держави, але і мала Церква. Тому сьогодні молимося, щоби зберіг Господь наші християнські родини в добрі, в мирі, любові та благоденстві», – підсумував Блаженніший владика.

У КРОПИВНИЦЬКІЙ ЄПАРХІЇ ОСВЯЧЕНО НОВИЙ ХРАМ

22 вересня 2020 року в Кропивницькій єпархії сталася знаменна подія – було освячено новий храм на честь святих праведних Іоакима і Анни у селі Якимівка Маловисківського району. Освячення храму та богослужіння відбулося за участі трьох архієреїв – митрополита Черкаського і Чигиринського Іоана, архієпископа Полтавського і Кременчуцького Федора та єпископа Кропивницького і Голованівського Марка, яким співслужило духовенство Кропивницької єпархії. У своєму слові владика Іоан зазначив, що ми маємо чути Бога серцем і пускати Його в своє серце, бо початок премудрості – це страх Господній, якщо він є в серці, то це шлях до Царства Небесного. Господь сказав учням, наголосив владика, щоб вони раділи не тому,

що зціляли, а тому, що будуть в Царстві Божому. Митрополит Іоан побажав, щоб ми всі жили в страху Божому, жили по заповідях Господніх в земному житті, а в кінці здобули Царство Небесне.

Прекрасний новоосвячений храм, ще одна перлина духовності краю, був побудований коштом групи місцевих фермерів-меценатів, що об'єдналися задля такої Богоугодної справи. За заслуги перед Помісною Українською Церквою єпископ Кропивницький і Голованівський Марк нагородив фундаторів, меценатів, трудівників та активних парафіян відзнаками Православної Церкви.

ОСВЯЧЕННЯ ПОЛКОВОГО ХРАМУ НА ЧЕШТЬ СЯТОГО МУЧЕНИКА ІОАНА ВОЇНА У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ 3029 НГУ

21 вересня 2020 року, в день свята Різдва Пресвятої Богородиці, на території військового містечка №2 9-го полку оперативного призначення імені Героя України лейтенанта Богдана Завади (військова частина 3029 Національної гвардії України) відбувся чин освячення храму на честь святого мученика Іоанна Воїна. Фундамент побудованої церкви був закладений ще у жовтні 2019 року. Стараннями військового священника (капелана) протоієрея Віктора Ткача, командира частини полковника Андрія Миколайовича Беляєва та не

байдужих меценатів на будівництво знадобилося трохи менше ніж рік.

Чин освячення храму та закладання капсули звершив керуючий Запорізькою єпархією Православної Церкви України Преосвященніший Фотій, єпископ Запорізький та Мелітопольський у співслужінні заступника голови Синодального управління військового духовенства по співпраці з Національною гвардією України протоієрея Іоана Михайлишина, який прибув на запрошення настоятеля храму, секретаря єпархії протоієрея Василя Пасічника та обласного благочинного протоієрея Василя Калина. Також Його Преосвященству співслужили капелани Запорізького гарнізону: протоієрей Віктор Ткач (капелан в/ч 3029 НГУ, настоятель новозбудованої церкви), протоієрей Анатолій Кусик (капелан в/ч 3033 НГУ), ієрей Діонісій Кравчук (капелан в/ч 3026 НГУ).

Після проповіді єпископ Фотій, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського та всієї України Епіфанія, відзначив фундаторів, меценатів, благодійників та будівничих храму на честь святого мученика Іоана Воїна

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З ЗАСТУПНИКОМ СЕКРЕТАРЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 23 вересня 2020 року зустрівся з заступником Секретаря Ради національної безпеки та оборони України генерал-майором Сергієм Кривоносом.

На зустрічі також були присутні голова правління ГО «Всеукраїнське об'єднання «Патріот» Ганна Майборода та член робочої групи при Комітеті нацбезпеки, оборони та розвідки Станіслав Бондаренко. Предстоятель помісної Української Православної Церкви поспілкувався з високоповажними гостями на ряд актуальних тем, які становлять предмет спільного зацікавлення. Зокрема, було обговорено проект Закону України про територіальну оборону України, над яким спільно працювали представники усіх силових відомств і який незабаром має бути подано до Верховної Ради. У цьому контексті співрозмовники торкнулися також проекту Закону про військове капеланство.

АРХІЄПІСКОП ГЕРМАН ЗВЕРШИВ ЧИН ОСВЯЧЕННЯ ПРЕСТОЛУ ХРАМУ РІЗДВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

21 вересня 2020 року, коли Церква Христова святкує Різдво Пресвятої Богородиці і Приснодіви Марії, архієпископ Чернівецький і Хотинський Герман звершив Чин освячення престолу храму Різдва Пресвятої Богородиці села Шишківці Кіцманського району Чернівецької області у співслужінні настоятеля протоієрея Дмитрія Ходана, обласного благочинного протоієрея Іоана Маковія, а також протоієрея

Бориса Жаровського, протодіякона Михаїла Грубняка і диякона Сергія Маковія. Приємно відзначити, що релігійна громада села Шишківці першою перейшла до помісної Православної Церкви України, цей гарний приклад отця Дмитрія та увіреної йому пастви наслідували багато інших парафій на Буковині, які сьогодні об'єднані під омофором Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, а головне під омофором Владичиці нашої Богородиці і Приснодіви Марії. У ході урочистостей за багаторічне сумлінне служіння Церкві Христовій архієпископ Герман нагородив благословенною грамотою від Блаженнішого Митрополита Епіфанія настоятеля храму протоієрея Дмитрія Ходана та архієрейськими благословенними грамотами активних парафіян храму, які доклали зусиль у становленні Православної Церкви України.

ЄПІСКОП ЮЛІАН ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ НОВОГО ХРАМУ НА ЧЕШТЬ ТРЬОХ СВЯТИТЕЛІВ У СЕЛІ БІЛА РІЧКА

Преосвященний єпископ Коломийський і Косівський Юліан 22 вересня 2020 року з архіпастирським візитом відвідав храм трьох святих села Біла Річка, Верховинського благочиння, де, у співслужінні духовенства, звершив освячення новозбудованої святині, архієрейську Божественну літургію, читання акафіста та чин малого освячення води.

Правлячого архієрея із короваем, квітами та віршованими привітаннями зустріли парафіяни та гості храму.

Перед початком Божественної літургії владика Юліан здійснив чин освячення нового храму. Під час малого входу Преосвященний владика нагородив настоятеля храму високою богослужбовою нагородою – правом носіння митри.

Після відпусту архієрей звернувся до присутніх зі словами повчальної проповіді, в якій нагадав історію свята Різдва Пресвятої Богородиці та розповів про подвиг віри праведних Іоакима та Анни. Також він торкнувся питання християнського розуміння чудес.

Єпископ Юліан також зазначив, що в нелегкий час громада на чолі з настоятелем наважились на побудову святині, але завдяки праці, молитві й Божому благословенню спільно досягла бажаної мети.

Далі, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, керуючий Коломийською єпархією нагородив релігійну громаду храму Благословенною Митрополичою грамотою.

Завершилось урочисте богослужіння уставним многоліттям та чином малого освячення води.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ З ЧИНОМ ВОЗДВИЖЕННЯ ХРЕСТА

Напередодні свята Воздвиження Чесного й Животворчого Хреста Господнього, 26 вересня

2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння з чином Воздвиження Хреста у Свято-Михайлівському Золотоверхому кафедральному соборі.

Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, духовенство академічного храму святого апостола і євангелиста Іоана Богослова та всечесна братія Золотоверхої обителі.

Під час великого славослів'я Предстоятель помісної Української Православної Церкви виніс святе Древо на центр храму, де було звершено чин Воздвиження Чесного Хреста.

АРХІЄПІСКОП ЛАРІОН ОСВЯТИВ НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ В ЯРОСЛАВИЧАХ

26 вересня 2020 року архієпископ Рівненський і Острозький Ларіон з архіпастирським візитом відвідав громаду на честь Різдва Пресвятої Богородиці у селі Ярославичі Млинівського району.

Цей день став особливо пам'ятним у житті парафії, адже архієпископ перед початком літургії звершив чин освячення новозбудованого храму, який став духовною святинією для громади.

За богослужінням владиці співслужили намісник Свято-Георгіївського чоловічого монастиря архімандрит Софроний (Бордюк), намісник Свято-Воскресенського чоловічого монастиря архімандрит Онуфрій (Ляда), благочинний Млинівського благочиння протоіерей Володимир Левандовський, настоятель храму протоіерей Роман Старик, намісник Хрестовоздвиженського чоловічого монастиря ігумен Миколай (Хмарний) та запрошена духовенство.

На Малому вході архієпископ Іларіон, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, возвів до сану протоіерея священника Івана Орла. Також владику звершив дияконську хіротонію над студентом Рівненської духовної семінарії Романом Смагою. Наприкінці відправи архіпастир звернувся до вірян із проповіддю, в якій наголосив на важливості події освячення храму для мешканців села, оскільки в ньому люди віднайдуть розраду і вітху у всіх життєвих обставинах. На завершення архієрей відзначив високими церковними відзнаками благодійників, які потрудилися при будівництві храму.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ НА СВЯТО ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО Й ЖИВОТВОРЧОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО

На свято Воздвиження Чесного й Животворчого Хреста Господнього, 27 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всесечна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді.

Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Також було звершено заупокійну молитву за спокій душ загиблих в авіакатастрофі під Чугуєвом.

ПРЕСТОЛЬНЕ СВЯТО ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКОГО ХРАМУ ЄВПАТОРІЇ

27 вересня 2020 р. митрополит Сімферопольський і Кримський Климент звершив Божественну Літургію в храмі на честь Воздвиження Чесного і Животворчого Хреста Господнього в м. Євпаторії на західному узбережжі Кримського півострова. Разом з архіпастирем молилася громада храму.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІШАНУВАВ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ МАСОВИХ РОЗСТРІЛІВ У БАБИНОМУ ЯРУ

У 79-ту річницю трагедії Бабиного Яру, 29 вересня 2020 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній відвідав Меморіальний центр Голокосту «Бабин Яр», де відбулися жалобні заходи.

Предстоятеля помісної Української Православної Церкви супроводжував заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій.

На заходах був присутній Президент України Володимир Зеленський, Голова Верховної Ради Дмитро Разумков, Прем'єр-міністр Денис Шмигаль, інші представники влади та члени Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організації, іноземні гості та представники громадськості.

Меморіальний центр цього дня представив масштабну аудіовізуальну інсталяцію на території урочища, присвячену вшануванню пам'яті жертв Бабиного Яру.

В основі інсталяції – символ Дерева життя. Трагедія Бабиного Яру показує, як легко воно

може бути знищене. Колони, простріляні тисячами куль того ж калібру, що й кулі, від яких загинули люди у Бабиному Яру. Інсталяція працює цілодобово, і вночі крізь кульові отвори проходить світло та звук пам'яті.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З НАДЗВИЧАЙНИМ І ПОВНОВАЖНИМ ПОСЛОМ АРГЕНТИНИ В УКРАЇНІ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 30 вересня 2020 року зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом Аргентини в Україні Еленою Легісією Мікусінкі. Під час зустрічі сторони обговорили низку актуальних питань. Мова йшла про епідеміологічний стан у контексті пандемії небезпечного коронавірусного захворювання, ситуацію в українських регіонах і зокрема на Донбасі.

Також Його Блаженство поінформував високоповажну гостю про діяльність Православної Церкви України та соціальні проекти, які наразі здійснюються. Своєю чергою пані Посол представила Предстоятелю свої напрацювання щодо діяльності аргентинців українського походження, котрі докладали зусилля для розвитку Церкви в Аргентині.

✠
**УПОКОЇВСЯ
ПРОТОІЄРЕЙ ВАЛЕРІЙ
СЕМАНЦО**

Упокоївся протоієрей Валерій Семанцо 13 вересня 2020 р. на 66-му році життя після важкої хвороби відійшов до Господа протоієрей Валерій Семанцо, настоятель храму на честь Ікони Божої Матері «Живоносне Джерело», благочинний Борщагівського благочиння м. Києва, довголітній викладач, інспектор Київської духовної академії і семінарії.

Протоієрей Валерій Миколайович Семанцо народився 2 березня 1955 р. на Закарпатті.

Маючи музичну освіту, з 1986 року почав свій шлях служіння у Церкві як співак у хорі Володимирського кафедрального собору м. Києва. У відродженій Київській духовній семінарії у Києво-Печерській лаврі став керівником хору та викладачем співу, прийняв рукоположення.

З 1992 р. – викладач, згодом – інспектор КДАіС УПЦ Київського Патріархату, регент хору. Будучи призначений настоятелем парафії на честь Ікони Божої Матері «Живоносне Джерело» на столичній Борщагівці, відродив з руїн храм, понад 20 років очолюючи громаду, а також і Борщагівське благочиння.

Протягом попереднього місяця отець Валерій боровся з хворобою, яка мала для нього важкий перебіг та дала низку ускладнень. Вечері 13 вересня 2020 р. у лікарні він відійшов до Господа. Невтомний працівник на ниві Божій, вірний син Православної Церкви та українського народу, талановитий викладач і хормейстер, духовний наставник кількох поколінь студентів Київської духовної школи та вірних парафіян, щирий молитовник і служитель вівтаря Господнього, будівничий, люблячий батько для своїх дітей та родини, невичерпне джерело оптимізму та доброго гумору – таким він запам'ятується усім, хто хоча би раз мав радість ближче з ним познайомитися, поспілкуватися.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 16 вересня 2020 року звершив на подвір'ї храму на честь Ікони Божої Матері «Живоносне Джерело» чин похорону новопреставленого протоієрея Валерія Семанцо. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили єпископ Фастівський Володимир, єпископ Запорізький і Мелітопольський Фотій та численне духовенство.

Нехай Господь прийме його душу в Небесні Оселі! Царство Небесне, вічна пам'ять і вічний спокій новопреставленому протоієрею Валерію!

✠
**УПОКОЇВСЯ ПРОТОПРЕСВІТЕР
ЄВГЕН ВЕДМЕДИК**

03 вересня 2020 р., на 90-му році життя відійшов у вічність духівник Жовківсько-Кам'янка-Бузького деканату Львівської єпархії Православної Церкви України протопресвітер Євген Ведмедик. У свято Преображення Господнього, 19 серпня 1957 р., у місті Львові архієпископом Львівським і Тернопільським Палладієм (Камінським) був рукоположений у сан священника, після чого опікувався парафіями у Жовківському районі. 11 квітня 1963 р. указом архієпископа Львівського і Тернопільського Григорія (Закаляка) священник Євген був призначений настоятелем храмів Святителя Миколая с. Любеля та Успіння Пресвятої Богородиці с. Бесіди (за сумісництвом) Жовківського району Львівської області, на яких звершував своє пастирське служіння впродовж 57-ми років до останнього подиху. Митрополит Львівський Макарій, клір та віряни Львівської єпархії висловлюють щирі співчуття рідним та близьким, осиротілій пастві, а також всім, хто любив і шанував священнослужителя.

✠
**УПОКОЇВСЯ
ПРОТОІЄРЕЙ
РОМАН
КАНЮКА**

6 вересня 2020 року на 58-му році життя в результаті серцево-судинного захворювання відійшов до Господа настоятель Свято-Успенської релігійної громади с. Ділове Рахівського благочиння клірик Закарпатської єпархії ПЦУ протоієрей Роман Канюка.

8 вересня з благословення керуючого Дніпровською єпархією Високопреосвященнішого архієпископа Дніпровського і Криворізького Симеона духовенство Криворізького та Нікопольського благочинь звершило чин відспівування протоієрея Роман Канюка. Відспівування відбувалось у Свято - Троїцькому храмі м. Кривий Ріг.

**УПОКОЇВСЯ НАМІСНИК
СВЯТО-ФЕОДОРІВСЬКОГО
ЧОЛОВІЧОГО МОНАСТІРЯ
АРХІМАНДРИТ СЕРАФІМ
(КОТЛЯРОВ)**

14 вересня 2020 року на 46-му році життя, після важкої хвороби, відійшов у вічність благочинний Томашпільського району, намісник Свято-Феодорівського чоловічого монастиря архімандрит Серафим (Котляров).

Архімандрит Серафим (в миру Котляров Володимир Олександрович) народився 19 листопада 1974 р. в м. Іркутськ (Росія). Навчався в Киргизькому Державному університеті м. Бешкек та у Білоруському Державному університеті м. Мінськ. Працював вчителем у загальноосвітній школі. З 1999 року співав у церковному хорі. Та за покликом Божим у 2005 році прийняв чернечий постриг з іменем Серафим і був рукоположений в сан ієродиякона в Глинській Пустині.

З часом приєднався до помісної Української Православної Церкви, де ніс свій чернечий послух. Останні роки був намісником Свято-

Феодорівського чоловічого монастиря смт Вапнярка, який був збудований саме трудами нині спочилого отця Серафима.

Архімандрит Серафим ніс також послух настоятеля парафій св. Онуфрія Великого с. Високе та Почаївської ікони Божої Матері с. Вербова, обіймав посаду благочинного Томашпільського району. Архієпископ Михаїл, клір та віряни Вінницько-Тульчинської єпархії ПЦУ висловлюють щирі співчуття матері, рідним та близьким, осиротілій пастві, а також всім, хто любив і шанував покійного. Нехай Всемилостивий Господь прийме отця Серафима в оселі праведників і упокоїть його душу у Царстві Небесному. Похорон відбувся 16 вересня в смт. Вапнярка Томашпільського району у Свято-Феодорівському чоловічому монастирі.

**УПОКОЇВСЯ ІЄРЕЙ
АНАТОЛІЙ КОЛЯДА**

23 вересня 2020 року на 62 році життя спочив у Бозі клірик Свято-Духівського храму м. Дніпра ієрей Анатолій Коляда. 24 вересня 2020 року з благословення нашого владика Симеона, архієпископа Дніпровського і Криворізького чин поховання ієрея Анатолія Коляди очолив благочинний міста Дніпро протоієрей Михайло Стіньо.

**УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ
ІВАН ВЛАДИКА**

Народився о. Іван Йосипович Владика 29 червня 1951 р. в селі Нижня Білка Пустомитівського району. Виховувався мамою, яка раннього дитинства прищепила йому любов до Бога. А помагав у цьому парох села Нижня Білка і Верхня Білка о. Олекса Голінка, котрий став його духовним наставником.

Після закінчення школи двічі намагався поступити в Одеську духовну семінарію. Але не склалось. Відтак, закінчив Львівський технікум громадського харчування. Однак мрія стати священником його не полишала і 26 серпня 1977р. він поступив у Московську духовну академію і семінарію в Загорську (Росія).

22 серпня 1982 року на Божественній літургії у Кафедральному соборі св. Юра у Львові рукоположений на диякона, а 28 сепня цього ж року у Свято-Успенській церкві міста Львова рукоположений на пресвітера митрополитом Львівським і Тернопільським Миколаєм (Юриком).

Із жовтня 1982 по липень 1988 року служив на парафіях у с. Іванівка, с. Брюховичі, с. Костенів, с. Білка Перемишлянського району.

19 серпня 1988 року відслужив першу Літургію на другій парафії у с. Добряни Миколаївського району.

26 червня 1990 р. був призначений благочинним Миколаївського району митрополитом Іоаном (Боднарчуком). Був одним із перших учасників відродження Автокефальної Православної Церкви України.

1993 року - піднесений до сану протоієрея і нагороджений хрестом з прикрасами. 1994 року Архієпископ Андрій (Горак) благословив освячення і закладку каменя під будівництво церкви в честь святих Первоверховних апостолів Петра і Павла в с. Тернопілля Миколаївського району, яким опікувався отець Іван.

У 1995 році прот. Іван Владика нагороджений митрою. 10 грудня 2014 року нагороджений орденом Покрови Пресвятої Богородиці. У 2014 році, після завершення будівництва, церку в с. Тернопілля освятив Архієпископ Яків. 13 березня 2018 року о. Іван знову був призначений благочинним Миколаївського благочиння.

Упокоївся 27 вересня 2020 р. на 69 році життя від тяжкої і невиліковної хвороби в смиренні і упованні на Господа Бога. Поховали о. Івана у с. Добряни де прослужив 32 роки Богові і людям.

ПРОТОІЄРЕЙ ЄВГЕН ЗАПЛЕТНЮК,

(1978 – 2020)

кандидат наук із богослів'я, публіцист, місіонер

Ставлячи нам перед очі зображення святого Хреста, Церква знову й знову нагадує нам про те, якою дорогою ціною Господь звершив наше спасіння. Вона нагадує нам про те, що якби не було Голгофи, то не було б і Воскресіння. Вона нагадує нам про те, що той християнин, який бажає спасти свою душу для Вічності, повинен звертати свій побожний погляд на зображення святого Христа. Не забуваймо, що це не лише добрий символ, але й знак завдяки якому було реально, онтологічно змінено весь хід людської історії. Звичайно, нинішнє свято має також цілком земне, історичне коріння. Цього дня ми згадуємо одразу три важливі події, які дуже добре знаємо, бо про них не раз вже вам говорили священники. Перша подія – це подія явлення зображення святого Хреста на небесах. Якось імператор Костянтин Великий йшов війною на більш чисельне військо свого ворога. Перед вирішальною битвою він побачив зображення Хреста на небі, та надпис – «цим переможеш» або «цим перемагай». У той момент Костянтин зрозумів, що це Сам Господь

ЯКБИ НЕ БУЛО ГОЛГОФИ, ТО НЕ БУЛО Б І ВОСКРЕСІННЯ

БЕСІДА НА СВЯТО ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО
І ЖИВОТВОРЧОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО

показує йому Свою силу та могуття. Вражений побаченим, імператор наказав надалі на своїх прапорах, хоругвах і одязі зображати святий Хрест. І так, перебуваючи під особливим покровом Божим, імператор виграв цю битву. З цього моменту він почав відчувати на собі нову благодать Божу, яка особливим чином сходить на людей через хресне знамення.

Інша подія, яку ми нині згадуємо, це віднайдення Чесного та Животворчого Хреста Господнього на горі Голгофі. 324 року цариця Олена, вже будучи в літах, мала мрію віднайти Хрест Господній, оскільки вважала, що християнським святиням на Святій Землі віддають недостатньо пошестей. Тому, за сприяння свого сина – Костянтина, вона сама відвідала Палестину з намірами повернути цю величезну святиню людям. Через два роки пошуків, 326 року по Різдві, цей Хрест було дійсно знайдено. А сьогодні ми святкуємо подію коли патріарх чи великий митрополит Макарій, благословляючи віднайденим Хрестом богомольців, тим самим знову присвятив усю вселенну під заступництво Животворчого Хреста.

Ця подія цікава ще й чудом, яке сталося від Хреста. Коли віднайшли хрести, а їх було декілька, то не знали який саме належав Ісусу Христу. Але так сталось, що поруч із місцем розкопок йшла похоронна процесія. Патріарх наказав зупинити хід, і по черзі торкався до покійника тими хрестами. Передання Церкви свідчить, що в той момент, коли патріарх Макарій торкнувся гробу саме Хрестом нашого Спасителя, то покійник пробудився від сну смерті, ожив, встав та пішов додому своїми ногами. Ця подія надзвичайно вразила всіх свідків.

Згодом на місці віднайдення Чесного Хреста було побудовано храм, куди й до нинішнього стікаються паломники з усього світу. Ще інша подія, яка відбулася вже в VII столітті, також пов'язана з Хрестом Господнім. І була вона саме за тих часів, коли 641 року на Святу Землю напали перси. Вони захопили Палестину, пограбували чимало християнських святинь, а серед здобичі виявився і Хрест Господній. І сьогодні ми згадуємо про те, як імператор Іраклій подолав персів, переміг їх фізично і духовно, бо знову повернув людям втрачену святиню. І саме завдяки цьому Православна Церква зберегла чимало оригінальних фрагментів із Голгофського Хреста. Зокрема, один із таких фрагментів зберігається у нашому патріаршому Свято-Володимирському соборі міста Києва. Хрест із вбудованою частинкою Господнього Хреста виставляється на поклоніння вірним лише кілька разів у році, зокрема і в цей день. Але не дивлячись на те, який Хрест зберігається в нашому храмі, з якого матеріалу та чи в якому році він зроблений, ми все одно віримо, що й наш Хрест має ту саму благодать і силу спасати кожного, хто до нього приступає. Господь прийшов не тільки для євреїв, не тільки для жителів Палестини I століття. Він прийшов для всіх нас, щоб кожен, хто повірить у нього не загинув, а мав життя вічне.

Ми згадуємо про це сьогодні, бо відчуваємо свою власну причетність до Спасителя. А коли й не відчуваємо, то хочемо відчувати. Спасється людина своєю причетністю до Церкви. І той хто приходиться до Бога причащаючись Святих Дарів, очищається та освячується ними, стає причасниками Тіла та Крові Господніх, вона безперечно отримує вічні дари, які Господь давно приготував нам. Не випадково Хрест Господній у нашій, православної традиції, називається Животворчим. Чому його так називають? Тому, що він буквально творить-життя. Через те, що сталося на Голгофі Хрест отримав властивість дарувати нам життя вічне. Кожному хто гине, хто страждає від безлічі своїх провин, він дає можливість нового, вічного, значно кращого життя, більш благодатного та святого. Тому нині, ми споглядаючи на цей святий Хрест, із благоговінням, вірою та вдячністю сприймаючи Христові дарування, повинні каятися в своїх гріхах, тому, що й ми з вами з вами опосередковано є винуватцями цієї смерті.

Якби ми з вами не грішили, не приносили в цей світ зла та неправди, потреби в нашому спасінні не було б. Сам Господь про це каже, що «не здорові потребують лікаря, а хворі». І оскільки ми всі хворі, то всі потребуємо спасаючого Хреста, всі потребуємо причетності до Господа та Його Церкви. І хоча ми обіцяємо Богу, що будемо ставати кращими ніж ми є, приходиться час і ми переконаємося, що вкотре Йому збрехали – ми порушуємо свою обіцянку. І хоча в нас є щире бажання бути кращими, яким воно було в Симона-Петра перед зрадою, але минає лише кілька годин чи хвилин, як співає півень, нагадуючи нам про нашу зраду.

У Святому Письмі розповідається, що після того, як все відбулося, Юда розкався. Однак, це розкаяння в нього вийшло своєрідним. Він упав у відчай від усвідомлення того, що ж він накоїв. І перше, що він робить – це біжить до своїх начебто однодумців, архієреїв та книжників, до ти людей, яким він видав Христа та від яких отримав за це 30 срібняків. На що отримав жорстоку та цинічну відповідь: «Роби що сам знаєш. Ми тепер не маємо з тобою нічого спільного». Вражений такими словами Юда пішов та й повісився.

У своєму житті ми теж часто каємось так, як це робив Юда. Ми визнаємо, що зробили гріх. Ми бачимо, що наш вчинок поганій не тільки для інших, але й для нас самих. Але наше покаяння не стало покаянням перед Богом. Натомість ми, як і той Юда, шукаємо однодумців, які б нас підтримали та похвалили за гріх. Так і зрадник Христовий сподівався, що архієреї підтримають його, похвалять, скажуть, що він все зробив правильно. Так чинить кожен із нас, коли замість покаяння в гріхах, ми шукаємо собі однодумців, таких самих

грішників, як і ми. Свята Церква нагадуючи нам про страждання Христові, про цей страшний Хрест, якого Він ніс на Голгофу, нагадує нам про те, що ми, кожен у свою міру, також є співучасниками тих Євангельських подій.

Але ми можемо стояти як по боці тих, хто розпинав і волав «кров Його нехай буде на нас і наших дітях», а можемо стояти разом із Жінками-мироносицями. Був там ще Іоан Богослов, який йшов за цією сумною процесією, і хоча зробити нічого не міг, все одно не покидав Христа своєю присутністю до самого кінця, поки все не завершилося. Коли проаналізувати все те, що пережив Христос не можеш не вражатися тим, які страшні страждання Він пережив. Історики пишуть, що зазвичай розп'ята на хресті людина вмирає в страшних муках від трьох днів до тижня. Така смерть була ще й страшна тим, що розп'яті люди дуже часто ще живими ставали здобиччю птахів та звірям. Але над Христом настільки знущалися, стільки Його били до розп'яття, що Він помер ще раніше, ніж настав вечір і перебили голінки. Голінки перебивали тим людям, смерті яких хотіли швидше.

Зауважте, що Святе Писання вказує чимало важливих деталей смерті Спасителя, які треба було б нам знати для того, щоб більше розуміти викупний подвиг ради нашого спасіння. Пригадуєте епізод, коли один із воїнів хотів вмочити губку в суміш оцту і вина? А для чого він це зробив? Він хотів це зробити для того, щоб послабити, приглушити Його страждання. Один із римських легіонерів, що розпинали Ісуса Христа все-таки змилосердився над Ним, тому запропонував Йому трохи цієї суміші, яка маючи певну наркотичну дію могла б зменшити страждання, послабити ті нестерпні муки від болю. Але, як ми знаємо, Господь відмовився від цього жесту. Він захотів прийняти страждання, всю ту Свою чашу прийняти з честю та цілковитою самопожертвою. Він не побажав бути п'яним, задурманеним від вина, а прийняв в повній мірі страждання заради нас, і нашого ради спасіння. Тому, зовсім не випадково до Євангелії увійшла ця історія про губку, оцет та вино. Не випадково записано про те, що коли прийшли ламати Спасителя гомілки, то вже не застали Його в живих.

Нинішній день за змістом богослужіння схожий на богослужіння Великої П'ятниці. Тому, в цей день, за древньою православною традицією, ми тримаємо суворий піст, бо нині ми наче знову переживаємо найскорботніший день Страсного тижня, чи навіть цілого року. Тому, кожен із нас, в міру своїх можливостей, нехай дотримується цього посту, не тільки фізично, але й духовно. Не знаємо, чи доживемо до Великого посту, а до Великої П'ятниці ми вже нині дожили. Зараз ми з вами ще поклонимся Чесному та Животворчому Хресту Господньому, що винесено урочисто під час Всенічного бдіння на середину храму, а священнослужителі будуть помазувати вас освяченим елеєм. І кожного разу, підходячи до святого Хреста пам'ятаймо, що це не тільки чудовий релігійний символ. Це реальне свідчення того, наскільки ми грішні, але й водночас, це реальне свідчення того, наскільки нас і з вами сильно Бог любить, що аж помер за нас.

Нехай же Господь через це своє Хресне Знамення подає нам Своє святе благословення, милосердя, та усвідомлення того, що без цього Хреста наше життя буде лише тьмяним тваринним, біологічним існуванням. Амінь!

